

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

XXXVIII. évfolyam 2015.

9-10

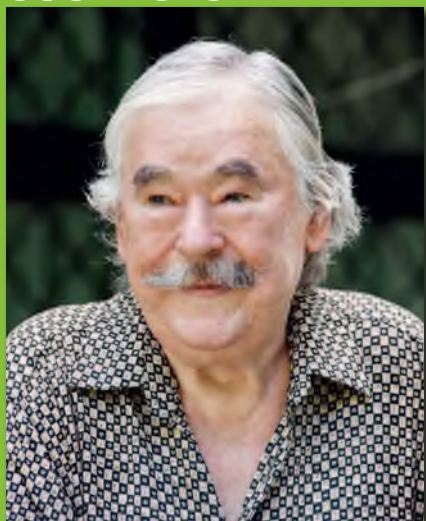
Kertbarát

magazin

Ára: 650 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

CSUKÁS ISTVÁN

SOKSZÍNŰ ÉS SOKOLDALÚ
TÜZESŐ

Ajándék
1000 Ft-os
Oázis
vásárlási
kuponnal

ŐSZEL POMPÁZÓ
DÍSZFÜVEK

A SZELÍD-
GESZTENYE

HAZAI TÁJAKON

AZ ERDEI CIKLÁMEN

VIRÁGKÖTÉSZET

ŐSZI CSOKROK

KERTEK-EMBEREK

KÁPTALAN ÉVELŐKERT

9 770133 943000 15009

KEDVENC LAPJAI DIGITÁLISAN!

- Pár kattintással azonnal olvasható, előfizethető
- Kiadványát több eszközön is elérheti
- Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí
- Ajándékba is vásárolható

Kertbarát magazin

www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészeti és Szőlészeti
szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
38. évfolyam, 2015/9-10. szám,
2015. szeptember 18.

FŐSZERKESZTŐ:
Biza Klára
FELELŐS SZERKESZTŐ:
Algeier Wendy
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
OLVASÓSZERKESZTŐ:
Vass Alexandra
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: titkarsag@
kerteszettesszoleszet.hu

A címkép a Terranova Nurseries felvétele

Kiadja a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
HÁJÓS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató
SÁRI ENIKÓ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Hajcsár Anna,
Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
Kovács Réka, Justin Sára
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekő Emma,
Petróné Márton Gyöngyi
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410

HIRDETÉS:
Kiss Jánosné
Tel.: 273-2285, 273-2290
titkarsag@kerteszettesszoleszet.hu
Bácsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsi.nora@magyarmezogazdasag.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni
csak a Kertbarát Magazinra való
hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb
reklámkiadványok tartalmáért
a kiadó felelősséget nem vállal.

Terjeszti a Magyar Posta Zrt.,
a Lapker Zrt., valamint
az alternatív terjesztők

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Color Interpress Kft.
1039 Budapest, Hatvány L. u. 14.
Telefon: 243-9232
Fax: 243-9242

Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Levél Üzletág, Központi Előfizetői
és Ármenedzsment csoport,
1900 Budapest.
Előfizethető az ország
bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél,
valamint megrendelhető
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu
címen.

További információ
(06)-(80)-444-444

Előfizetési díj:
egy évre: 3600 Ft, fél évre: 1800 Ft

NYOMDJA: Ipress Center CE Zrt.
2600 Vác, Nádas u. 8.
Felelős vezető:
LAKATOS IMRE

A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2015. szeptember 11.
HU ISSN 0133-9435

www.mgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina, Hafner Dániel

Félnyári növények helyett

Ilyenkor szeptemberben már alig várom, hogy a virágboltok, kertészeti árudák polcain megjelenjenek a díszpaprikák, kis virágú krizantémok, ciklámenek, csarabok és árvácskák. Megválok a reménytelenül megcsúnyult, megfáradt egy-nyárvirág-tövektől, lecserélem a balkonláda-beültetések egy részét, mostanában úgys gyakorta késlekedik az első fagy, a télbe nyúlik az ősz, hagyja virulni az őszi virágokat. Már évek óta érezzük, érzem, hogy a forró, száraz nyarak miatt nagyon körültekintően kell választani tavasszal, nem érdemes engedni a legszebb, legkíváncsabb, már április elején kínált virágok csábításának. A vörösbegyvirág (*Nemesia*) és a kanálajak (*Diascia*) legjobb esetben is csak „félnyári” növény: korán beszerezhető, de már júliusban, az első-második hóhullám után feladja. Kis virágú petúniákat sem ültetek, apró virágaik még jobban elaprósodnak, vagy meg sem jelennek, mert a hőség és az atkák-tripszek népes hada közös erővel végez velük, csakúgy mint a dáliaikkal.

Az idén a csüngő növekedésű begóniák lettek a kedvenceim: alig-alig viselte meg őket a hőség, csak néha torpant meg a virágzásuk. Rajtuk kívül még a piacon későn, május-júniusban megjelenő virágok – a csillagcsokor (*Pentas*), a rózsameténg (*Cathartus* vagy *Vinca*), a tölcserjázmin (*Dipladenia* és *Mandevilla*) – és a mediterrán balkonnövények (pl. murvafürt, leander, ólomvirág) az igazi „nyerők”, a sokadik hóhullámot is gond nélkül átvészelik. Késői megjelenésük oka egyszerű: nemcsak nyáron szeretik a meleget, hanem már palántakorban is, ezért a kertészek csak később, a nagy hidegek elmúltával indítják őket. Ezzel szemben a korán virágzó és piacra vihető hűvös körülmények között, kora tavasszal is fölnevelhetők.

Sokat nem tehetünk a sokasodó, nyári hóhullámok ellen, inkább a fajok közül kell megfontoltan választanunk, mondta az egyik szaporítóanyag-kertész, aki szeptember eleji, kertészeknek rendezett virágbemutatóját a hőség miatt megrokkant növények miatt mondta le. Vallja, hogy a kertészszakma felelőssége, hogy mit tálalunk a fogyasztóknak, milyen választ adunk az időjárás kihívásaira.

Algeier Wendy

HERBÁCIÓ

NÉPIGYÓGYÁSZATI RECEPTMAGAZIN

Kozmetikumok, gyógyreceptek, növényekből, házilag

LÉGFRISÍTŐK HÁZILAG

ILLATZSELÉ-ILLATPASZTILLA
„CSODAELEXÍREK”
RECEPTJEI

búzahús-szójahús / diókolbász
zsályaszörp / ehető algák
cukorgyanta / porcukros arcradír
florentin / virágoskenyér
edestöményből készül...

A legújabb lapszámot keresse az újságárusoknál!
Herbáció: a népi gyógyreceptek magazinja...
www.herbacio.hu
Megrendelés: 06 30 437-8900

37

Magyarország virágos szakácskönyvei

Elegáns, tartalmas szakácskönyvek, melyek nem hiányozhatnak az ingyencék és a kertbarátok polcáról!
Minden, ami ehető virág!

Megrendelhető:
www.rozsakonyho.hu • info@ehetovirag.hu
+36-30-9647144

Kertbarát

BEMUTATJUK

- 6 Tartós, őszi évelők
- 16 Rózsaeagszeregy
- 24 Ősszel pompázó díszfüvek
- 28 A szelídgesztenye

- 40 Sokszínű és sokoldalú tűzeső

- 44 Kiváló Magyar Árudák
- 48 Figyelemre méltó gyöngyvirágcserejék
- 52 Miből készül a seprű?

KERTEK-EMBEREK

- 8 Csukás István

- 12 Káptalan Évelőkert

IDEGEN TÁJAKON

- 20 Pays d'Auge kertjei

ITTHON

- 38 Erdei ciklámen

IDŐSZERŰ

- 31 Évszakváltás
- 36 Forróság után

KERTÉSZPALÁNTA

- 46 Gyógynövények úton-útfélen

VENDÉGLÁTÁS

- 56 Gazdag ősz

MAGOT KÜLDÜNK

- 67 A fehérvirágú ördögiszilva

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

- 58 Kössünk kerek csokrot
Őszi hangulatok
Koszorúk

- 64 Posta

MADE IN GERMANY • SUPER PREMIUM PET FOOD • MADE IN GERMANY • SUPER PREMIUM PET FOOD

Josera.

MINI DAILY SPECIAL NATURE

FIND IT. LIKE IT. FEED IT. KERESD! SZERESD! ETESD!

www.intermix.hu | www.facebook.com/joseramagyarorszag

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN TARTÓS, ŐSZI ÉVELŐK

A díszfüvek, valamint sok fészkes virágzatú évelő, mint a kúpvirágok, a napszem, a csillagószirózsák, vagy a sédkender nyár végén, ősszel mutatják legszebb formájukat. Nemcsak virágzatuk, de levézetük, termetük is szép, hosszú életű díszai a kertünknek.

A fáklyaliliom jól társítható díszfüvekkel

A természetes élőhelyek ismerete sok hasznos tudnivalót közvetít a növény igényeiről. A magas fűvek dús növényzetű, fátlan fennsíkokon fejlődnek, ahol sok a napsütés, és meleg van, a talaj szerves- és tápanyagtartalma pedig magas. A csapadékelátottság változó, nyár elején bőséges, amit később száraz időszakok szakítanak meg. Ezek a sokat tűrő növények mostohább körülményeket – soványabb talajt, szűkösebb vízellátást – is elviselnek, de akkor bontakoztatják ki legszebb formájukat, ha napos, tápdús talajba ültetjük őket, ahol a nyári szárazság idején kellő mennyiségű öntözést kaphatnak.

Ilyen körülmények között a márciusi viszázagást követően szépen fejlődnek, a virágzásukig a levézet különböző zöld árnyalatában és textúrájában gyönyörködhetünk. Kora nyári évelőkkel gazdagíthatjuk az ágyás látványát. A képünkön bemutatott ágyásban a kék írisz (*Iris germanica*) virágzása nyitja a sort, majd a fáklyaliliom és a sásliliom következik. A szerelemvirág már együtt nyílik az ágyás egyik karakternövényével, a cickafarkkal.

Évelőágyak szép kiegészítője a hosszan nyíló, lila virágú, szintén Amerikából származó vasfű, vagy verbéna. A hasonló díszértékű, hazánkban is beszerezhető óriás vasfű (*Verbena bonariensis*) enyhe teleken áttelel, vagy elhullatott magjáról feljúl.

Kontrasztokkal fokozhatjuk növénykiültetéseink díszítő hatását. A színek ellentéte mellett a fűfélék karakteres függőleges megjelenéséhez, szálas, hosszúkás leveleihez jól illenek a cickafark tollszerű, szárnnyasan szeldelt levelei és vízszintesen álló virágtányérjai.

A magas évelőkből egy-egy tő nagy helyet foglal el, tehát egységnyi területre kevesebb növényre van szükségünk, mint ha alacsonyabb évelőkkel vagy egyéves növényekkel ültetnénk be a területet. A kavicsmulcs szép, megnyugtató alapot ad a kiültetésnek, hőkiegyenlítő és vízviszogatartó hatása mellett a gyomosodást is megakadályozza.

Ambrus Mária Zsófia

1. **DÚSVIRÁGÚ VASFŰ** (*Verbena hastata*)
2. **VIRÁGOSNÁD** (*Miscanthus sinensis* 'Augustfeder')
3. **NÁDTIPPAN** (*Calamagrostis x acutiflora* 'Karl Foerster')
4. **VESSZÓS KÖLES** (*Panicum virgatum* 'Northwind')
5. **JÓSZAGÚ CICKAFARK** (*Achillea filipendulina* 'Parker')
6. **VIRÁGOSNÁD** (*Miscanthus sinensis* 'Roland')
7. **SZERELEMVIRÁG** (*Agapanthus*)
8. **FÁKLYALILIOM** (*Kniphofia*)
9. **SÁSLILIOM** (*Hemerocallis*)
10. **SAKÁLLAS ÍRISZ** (*Iris barbata*)

A sárga kúpvirág és a sédkender az újvilágból származó káprázatos őszi évelők

Ahol a mese születik

A napsütötte üdülőhelyen lépten-nyomon Csukás István-posztterekbe botlunk. Róla nevezték el a szárszói színházat is, és őt idézi az aktuális Sárkányfesztivál – plakátján összeölelkezve vigad Süsü, „a híres egyfejű” és maga az író. A szép nevű Pipacs utcában, a kapun beígért „harapós kutya” helyett barátságos házigazda fogad, és kísér a nyaraló árnyas teraszára. Körben minden zöld, a ház oldalában trombitafolyondár fut, középen a terebélyes vadringlófa terméstől roskadozó, lehajló ágaival sátoerként borítja az udvart. Rigó, gerle, veréb égi nyugalommal szálldos, ugrál körülöttünk, nem fél, nem rebben, érzi, hogy otthon van. Itt fészkel a madárnép – mutatja Csukás István –, és földidézi az első „honfoglaló” történetét:

– Frissen épült a ház, amikor egy reggel észrevettük, a teraszajtó fölé, a lámpa tetejére fészket rakott a pirók. Kellőképpen viselkedtünk: bezártuk az ajtót, másfelé közlekedtünk, és attól fogva a terasz helyett lent üldögéltem a fa alatt, hogy ne zavarjam őket. Így vártuk meg, amíg szépen felnő és kirepül a négy fióka. Mondtam nekik: gyerekek, legközelebb a fára költözzetek! Az ablakom alatt végig verébfészek van. Kedves és nagyon kíváncsi madarak, szívesen beszélnek a szobába. A fekete rigó pedig odaül a párkányra, és lesi, ahogy írok. Saját rigónk, nálunk fészkel, este itt búcsúzik, reggel itt ébreszt. Jár hozzánk sárgarigó, fecske, vörösbegy is. Készítettem itatót és madárfürdőt nekik. Nagyon szeretjük, etetjük, itatjuk, sose háborgatjuk őket. Lelki felüdülés figyelni őket, és gondoskodni róluk. Ezt nyilván megérzik.

• Az aprónép a mesékbe, versekbe is beköltözik. A tündéri Sün Balázs is kertvendég volt?

– Lakott hátul egy süncsalád, és igen jól megvoltunk együtt. Az építkezés idején még sok kis mezei pocok is élt itt, de amikor őszre kezdtek bevackolni a házba, fi-

**Nemzedékek nőttek föl
Csukás István
bűbájos meséin.
Pom Pom, Mirr-Murr,
Sün Balázs, Süsü, a sárkány,
Gombóc Artúr
és a többi
kis teremtés kilépett
a könyvekből.
Bábfigura, rajzfilmlény,
színpadi alak képében
kelt önálló életre, és elbűvöl
gyereket, felnőtteket.
Megálmodójuk maga is
besétálhatna a mesevilágba
úgy, ahogy van:
mosolygós, kerek arcával,
ezüst hajával,
tömött bajuszával,
huncutul hunyorgó szemével.
Kifogyhatatlan derűje
a hosszú nyári
balatonozásból is töltődik,
amikor a tóvíz helyett
a kertjébe
merül nagy örömmel.
Szereti Szárszót,
és Szárszó viszonzszereti.**

noman összeszedtem és kivittem őket a parkba. Végül is igazuk volt, ők laktak itt előbb – tárja szét kezét a nagy mesélő, és a bajusz még mosolygósabbra szalad.

A szomszéd műveli, én szagolom

• A szárszói kert a természet élményéhez a közösség örömét is adja.

– A rossz szomszédság, mint tudjuk, tö-rök átok, ám a jó szomszédság áldás. Mi azért jöttünk a feleségemmel Szárszóra, hogy elbújunk a világ elől, de itt is megtalálunk. Ezt én a szeretet jelének tekintem. A díszpolgárságot, a színházat, a balatoni tévé megkereséseit, még azt is, hogy a helyi lecsófesztivál elnökének kértek föl. Megjegyzem, utóbbi tisztség ko-

KISS GERGELY FELVÉTELEI

moly teljesítmény. Mert ahogy végigsétálok, kóstolok, beszélgetek, mindenhol kínálnak borral, és ha csak egy kis pohárral is elfogadok, a végére úgy berúgnék, mint a csacsi. Nem győzöm elhárítani a kedvességet. Így élünk Szárszón, lubicolok örömben, dicsőségben, és részt veszek, segítek, amiben csak kell. Fontos, hogy jól érezzük magunkat. Hajlamos vagyok kizsákmányolni magam, de mindig megfogadom, hogy nyáron nem dolgozom. Néhány éve elvállaltam egy filmforgatókönyvet, bezárkóztam a szobába, bőszen írtam, miközben a többiek kinn ugráltak gatyában, és söröztek. Hát kell ez nekem? Hiszen ez a kert pihenésre való. Szárszóé a fél életem, és az egész szívem!

• Hogy esett szerelembe a hellyel, mi csalta éppen ide?

– Barátunk ajánlotta, amikor a régi üdülőtelepet földparcellázták. Akkoriban olcsón adták a telket, ma annyiból bekeríteni se tudnánk. A házat kőműves ismerősünkkel, barátokkal, rokonokkal hétvégeken, kalákában építettük föl. Örülök, hogy itt eresztettünk gyökeret, mert ez kevésbé „balatonos”, inkább falusias, csendes hely. Nemcsak átmenő nyaralók, de állandó lakók is élnek itt. Ismerősen fogadjuk egymás köszönését, úgy érzem, én is

szárszói lettem már. A közvetlen szomszédokkal is jóban vagyunk. Náluk sok szép tarka, illatos virág van, szoktam is mondani: a kertet a szomszéd műveli, én szagolom. Még a diófánk is „közös”, mert megegyeztünk, ami átnyúlik ide, az a miénk. A növény nem törődik a kerítéssel.

Nem akarok díszkertet

Bevallom, idejövet elképzeltem, ahogy mesélények népesítik be a Csukás-portát. Kiscsacsi nyit ajtót, Mirr-Murr sétál el előttem felhúzott orral, Bagaméri nagy tölcsér fagyit nyom a legkisebb Ugrifüles markába, a Nagy Ho-ho-ho-horgász indul a partra, közben Radírpók hálót szövöget a virágokon.

• *Írónak sem kell ahhoz lenni, hogy az embert elkapja a hév, és – ha nem is mesefigurákkal, de – növényekkel telezsúfolja a kertjét. Hogyan tudták megállni?*

– Kezdetben mi is beleestünk a csapdába. Kísérleteztünk a pampafűtől a rózsáig, lilaakácig sok mindennel. De nem szeretnék dzsungelt. Bármennyire is díszít a virág, azért van, hogy élvezzük, és nem lehet akadály. Nem akartunk úgy járni, mint Pesten, ahol teleültették a lakást, és már nem tudunk mozogni benne. Semmiképp sem akarok díszkertet. Csak annyi növény van, főleg a kerítés mellett, hogy zöld vegyen körül, ez fontos nekem. Örököltünk is néhány gyümölcsfát. Hátul a szép öreg almafa kétévenként terem. A kert közepén álló fa kékszilva volt, de idővel ki kellett vágni, mert elkorhadt, a vad-alany pedig töről kihajtott, és rengeteg gyümölcsöt hoz. Mifelénk fosókának hívják a termését. Ültettünk a garázshoz szilfát, a sarokba három juhart, a díszecetfa magától jött a szomszédból, törzses fának nevelgettük. A fűvön meglát-szik a nyári nagy szárazság, locsolni sem győztük. De hát nem törekszünk angol-pázsitra, pláne, hogy régebben kutyánk is volt.

• *Órá utalt a vészjósló kapufelirat?*

– Igen. Nagyon aranyos farkas-tacskó keverék volt. Nem is tudom, hogy jöhetett össze – nevet a gazda.

• *Mesebeli állatkáinak milyen kertet képzel el?*

– A mesehősöket is emberi tulajdonságokkal ruházzuk fel. Sajnos a felnőttek agya annyira szét van már szabdalva, hogy szinte dobozokban gondolkoznak. A gyerek még az egészet akarja, és én a teljes világot szeretném adni. A testi élményt is, ahogy kiszabadul a természetbe. Fűben hempereg, vízben pancsol, fára mászik, a tüske belemegy a lábába. A növényeknek színe, szaga, természete van. Ezeket nem szabadna kihagyni. A mesé-

im jó része vidéken játszódik, mert ott több lehetőség van a játékra. Nincs szomorúbb, mint amikor egy gyerek egyedül nyomogatja a számítógépet. Én is zöldben nőttem föl, nem is tudom elképzelni másképp.

A bogrács Paganinije

• *Milyen emléket őriz édesapja, a kisújszállási kovács kertjéről?*

– Szigorúan ketté volt osztva: óriási udvar a műhelynek, lovaknak, szekereknek. De, mint minden háznál, nálunk is volt egy elkerített kiskert, ahová se gyerekek, se állatok nem mehettek be. Az volt édesanyám díszkertje. Jó szokás volt falun, hogy egymásnak adták a magokat, nézték, dicsérték a szomszédok virágait. Még ritkaságok is előfordultak. Emlékszem, gyerekként mennyire tetszettek a virágnevek. Oroszlánszáj – milyen csodálatos! Később verset is írtam róluk. Mikor vendégünk volt az állatkert főgazdátója, *Persányi Miklós*, a kakaspörkölt után arról beszélgettünk, hányféle virágnevet ismerünk. Mondtam, kapaszkodj meg, én óráig tudnám sorolni! Szárszón is örömmel látom, hogy virágversenyt hirdetnek, vetélkedés folyik évek óta a szomszédos községekkel. Vannak „állami virágok” is oszlopokra kitéve, a község alkalmazottai locsolják. De a házak előtt, ahol kis füves hely akad, kimegy a kert az utcára: csodaszép virágokat, bokrokat ültetnek ki.

• *Talán furcsa férfiembertől megkérdezni, melyik virágot szereti a legjobban.*

– A mezei virágokat a szarkalábtól a pipacsig! Ez is a gyerekkoromból ered. Nyáron kinn játszottunk a határban, és a gyerekek kíváncsi, mint a kismajom, mindent megnéz, megszagol, szájába vesz. Az akácvirág finom édességét máig érzem. Mindig együtt éltem a virágokkal, széppé és otthonossá teszi a környezetet, a hiányát érezzük, ha nincs. Még a városi kőrengetegben is odavarázsolják maguknak az emberek. Mikor beköltöztünk feleségemmel az új lakásunkba Óbudán, bútorunk se volt, de a csupasz falakra futónövényeket tűzőgettünk fel gombostűvel. Olyan lett, akár egy gyönyörű tapéta. Ott is van kertünk, teraszunk, és játékból vetélkedünk a szomszédokkal, ki ültet szebbet. Egyszer anyámtól hozott törökszegfűmagból neveltem csodát. Máskor Bulgáriában vettem dohánymagot, és itthon tejfőlőspohárban babusgattam a radiátor mellett. Adtam belőle apámnak, tegye a kukoricásorok közé. A többi hagyományt megőrözi a lakásban két méter magasra, alig fért el. A dohány levele is szép, a virága pompás, tölcséres fürtökben nő, és mindenféle színű. Magam is elámultam. A

csodájára jártak, kérdezték, mi ez, én meg rávágtam, hogy „trópusi ritkaság” – nevet kópésan.

• *Hogy telnek itt a napjai, mi a kedves „szabadságos” elfoglaltsága?*

– Reggelenként elindulok bevásárolni, erről is fölismernek Szárszón, hogy ott megy az író a két nagy szatyorral. Betérek a boltokba, ez a portyázás. Szeretek sétálni, és szeretek főzni, pláne, ha vendég jön, akkor mindig kinézek a piacra, mit főzzenek.

• *Van valami specialitása?*

– A bográcsgulyás. Szoktam mondani, hogy én a bogrács Paganinije vagyok. A receptet is gyerekkoromból hoztam, úgy hívom, hogy alföldi bográcsgulyás. Tudom, hogy marhahúsból szokás, de én

nagyon ízeset tudok a sertés dagadós, porcogós részeiből készíteni. És azért alföldi, mert nyáron rengeteg friss zöldség: répa, petrezselyem, gyökér, hagyma, zöldpaprika, krumpli megy bele. A lényeg, hogy hamis húsleves módjára saját levén párolódjon, víz csak a legvégén kerülhet rá. A baráti vendéglátás, főzés, a kert zöldje, a tücsökmuzsika mind kedves nyári multság. Ezek apró, de teljes örömek. Nem kell érte távoli luxusútra menni. Bár én az ismeretlenbe már nem is vágyom, engem az a hely vonz, ami ismerős. Ez jó megnyugvás.

Sándor Mária

KÁPTALAN Évelőkert

A Kertnézőben mozgalom résztvevői június végén jártak a budaörsi Káptalan Évelőkertben. Levendulákat, madonnaliliomokat és a virágzó fűszernövények kavalkádját látták. Augusztus elején mi is ellátogattunk Lechner Judithoz, akkor már a nyári forróságoktól próbára tett kertben a vörös, narancs és sárga virágú napraforgók, rézvirágok, kúpvirágok, az Újvilág erőteljes növényei vették át az uralmat.

Budaörs virágokról elnevezett utcáinak egyikén járunk, és a név mintha kötelezne, a domboldalra futó hosszúkas telken a nyár végén is virágözön fogad.

– Hát még milyen lenne a virágpompá, ha hetenként nem szedném le a virágok javát – mondja Judit –, a Csörsz utcai biopiacra hordom őket bio-vágottvirágként.

- Vágott virágok biotermesztéséről még nem hallottam.

– Nem is sokan foglalkoznak vele, hiszen nem esszük meg őket, a virágok vegyszermentessége még nem akkora érték a vásárlók szemében. Miért is kellene vegyszermentesnek lenniük, kérdezik sokan? Hát azért, mert így kíméljük a vele foglalatosskódó kertészt, majd a csokrot megfogó vásárlót, és nem utolsósorban a környezetet.

- A többi növényt is hasonló szemlélettel nevelik?

– Igen, a kert 15 éve ellenőrzött, a Bio-kontroll Hungária Nonprofit Kft. által minősített biokert. Nem használok, csak szerves trágyát. A növényvédő szerek közül csupán szűk választék engedélyezett a biogazdálkodásban, de azokat sem használok, inkább olyan növényekre korlátozom a választékot, amelyek vegyszeres védelem nélkül is megélnek. Az egészséges, jól működő talajban erőteljes növények fejlődnek, amelyeket kevésbé támadnak meg a betegségek. Műtrágyával csak megzavarjuk az egészséges tápanyagáramlást, és az hozza magával a növényvédelmi gondokat. Ha csak lehet, már a vetőmag is biotermesztésből származik, a többségét magam szedem, vagy vásárolok hazai, esetleg külföldi forrásból. Az előírás a hagyományos termesztésből való mag használatát is megengedi, amennyiben nem szerezhető be biominősítésű azzal a kitételrel, hogy nem lehet csávázott.

Nem új találmány

- Honnan jött a biotermesztés, vagy egyáltalán a virág- és fűszernövény-termesztés ötlete?

– A dísznövénytermesztés a szakmám, kertészmérnökként végeztem. Sokáig dolgoztam Sasad egykori törökbálinti faiskolájában, és már ott is foglalkoztatott a gondolat, vajon lehet-e vegyszerezés nélkül termeszteni. Aztán az egyik fiam Waldorf-iskolába járt, ott a biokertművelés önálló tantárgy. Újra megérintett a gondolat, elkezdtem beleásni magam a szakirodalomba. Egészen Lippay János 1660 körül íródott könyvéig jutottam. Nagyon érdekes, tanulságos korlenyomat, megtudtam belőle, hogy az amerikai kontinens virágos növényei előbb kerültek be és terjedtek el Európában, mint a haszonnövények. Azokkal óvatosabbak voltak elődeink. Rávilágít, hogy a biogazdálkodás egyáltalán nem új találmány. Meglepő módon az asztrológia akkor a mezőgazdasági gyakorlat mindennapos része volt. Komolyan vették a holdhatásokat, a szerint vetettek, ültettek, arattak. Eleinte csak zöldséget neveltem saját használatra, aztán amikor kezdtek divatba jönni

a fűszernövények, azokat is fölvettem a vásártérbbe, és piacozni kezdtem velük.

• *Cikkek, könyvek is születtek a tapasztalatokból.*

– Eleinte a *Képmás* magazinban vezettem a kertészeti rovatot. Az ott összegyűlt anyagokból született *Fűszerez-virágos kalendariumban* hónapra bontva taglalom a kerti teendőket, történeteket. A *Virágok világa* könyvem kultúrtörténeti ihletésű, a hagyományokról, a virágokhoz fűződő családi történetekről mesélek. Sok az amatőr kertész a családjunkban, a sok tapasztalatot gyűjtöttem össze ebben a kötetben. A növények egy része szüleim káptalanfüredi kertjéből származik, ezért lett Káptalan Évelőkert a kertem neve is. Harmadikként

született a *Fűszerek, gyógynövények a magyar biokertben* mű. A három közül ez a leggyakorlatiasabb: a nevelés, szaporítás fortélyairól írok.

• *Lesz folytatás?*

– Nem tervezek többet, inkább előadásokon, kertbarát- és biokertészköriken adom tovább a tapasztalataimat, így télen sem unatkozom: nyáron a kert és a piac, télen pedig az előadások kötnek le.

Zsálya, izsóp, szurokfű

A kapunál, a domboldal alján megcsodálom a katonás rendben sorakozó cserepes fűszernövényeket, bazsalikomot, zsályát, szurokfűvet, izsópot, borsikafűvet.

– A biopiac portékái azok is, tavasztól őszig keresik őket a vevők, de a bazsalikom a legkedveltebb, abból sokat ültetnek. Hálás növény, ha elegendő langyos vizet kap, és elég nagy a cserepe, akkor gond nélkül átvészeli a forróságokat, bőven ontja illatos leveleit. Fontos, hogy felülről kezdjük el fogyasztani, a virágozni készülő hajtáscsúcsot csípjük ki, így megmarad a növényben a „lendület”, hogy új hajtásokat és leveleket hozzon.

Az embermagasságot régen túlnőtt napraforgók oldalhajtásaikon sokadik virágukat hozzák. Aztán ahogy haladunk fölfelé, teraszozott léckeretes ágyásokban virágok sorakoznak.

– „Többszintes” ágyások ezek: tavasszal tulipán nyílik bennük, aztán a nyár elején szedhető virágok, a borzaskata, a dízmák, majd a nyár végén nyíló követik egymást. Megfigyeltem, hogy a folyamatos virágzás érdekében érdemes a kert alsóbb és felső ágyásaiba ültetni a növényeket, mert akár két hét virágzásbeli eltérés is lehet a korábban nyíló felső és a későbbi, hűvösebb alsó rész között. Így elnyújtottan, hosszabb ideig jut csokorba való. Bár itt a kertben együtt nyílik az indiános színeket idéző kasvirág és a rézvirág, de csokorban nekünk idegen a narancssárga a rózsaszínnel. A rózsaszínes árnyalt virágokat külön kötöm, úgy szeretik a vevők. A sárga, narancs kis késsel jól mu-

tat. Érdekes, hogy amíg a nyár közepéig nyíló európai virágok tobzódhatnak az illatokban, az amerikai kontinensről bevándorolt fészkesvirágúaknak egyáltalán nincs illatuk, viszont erőteljes, robusztus növekedésűek, tüzes színűek. Szárazvirág-csokrokat is készítek: a sárga cickafark, a cipruska, a gilisztaűző varádics, az angol levendula, a fátyolvirág, a sóvirág, a szármárkenyér, illetve a dízmák és a borzaskata termése az alapanyagaim.

Levendula magról

Fölérünk a kert „derekán” lakó levendula-ágyásokhoz, a kurtára nyírt levendulátövek így is impozáns látványt nyújtanak.

– A francia levendula a legfinomabb illatú, az nyílik elsőnek. Alacsony bokrain szinte egyszerre nyílnak rövid szárú, halványlila virágai. Néhány héttel később nyílnak az angol levendulák hosszú szárú, sötétlila virágfüzérei. Ezek elnyújtottabban nyílnak, hosszabb ideig szedhetőek. Ami nem kerül csokorba, abból szárazvirág-alapanyag lesz, vagy lemorzsolva hasznosul.

• *Hogyan szaporítja őket?*

– Amit lehet – és ez a többi növényemre is igaz – magról, hiszen ez kedvez a biológiai sokféleségnek, ráadásul erőteljesebb is a magról kelt növény, mint a kikényszerített, „klónozott” dugványos. A francia levendula hoz csíráképes magot, amelyet télire a szabadban kell elvetni, hogy megkapja a csírázásához nélkülözhetetlen hideghatást. A hibrid és az angol levendulák csak dugványról szaporíthatók. A népi hagyományt követem, amely szerint a húsvét előtt, növekedés idején vetett, dugványozott növények jól érnek. Szabadföldbe vetek és dugványozok, fóliatakarás alá. Ha korai a húsvét, akkor várok egy hónapot, csak akkor látok munkához.

Közben Judit szemügyre veszi az út melletti levendulabokrot, leszakít róla egy darabot, és mutatja, hogy az ún. szakított, tehát nem késsel vágott dugvány ered a legjobban. A néphagyomány azt tartja, és ő is azt tapasztalta, hogy a két- és az egyéves rész találkozásánál kell szakítani a dugványt, ott sűrűn állnak a levélalapok, mind-mind gyökerek eredésének helye, csak a hajtáscsúcsot kell kicsípni, és indulhat a gyökeresedés.

Szent bazsalikom

Legfelül, a háznál díófa vet árnyékot az apró teraszra. A házigazda nem hazudtolja meg magát, ott is fűszernövény virít az asztalon.

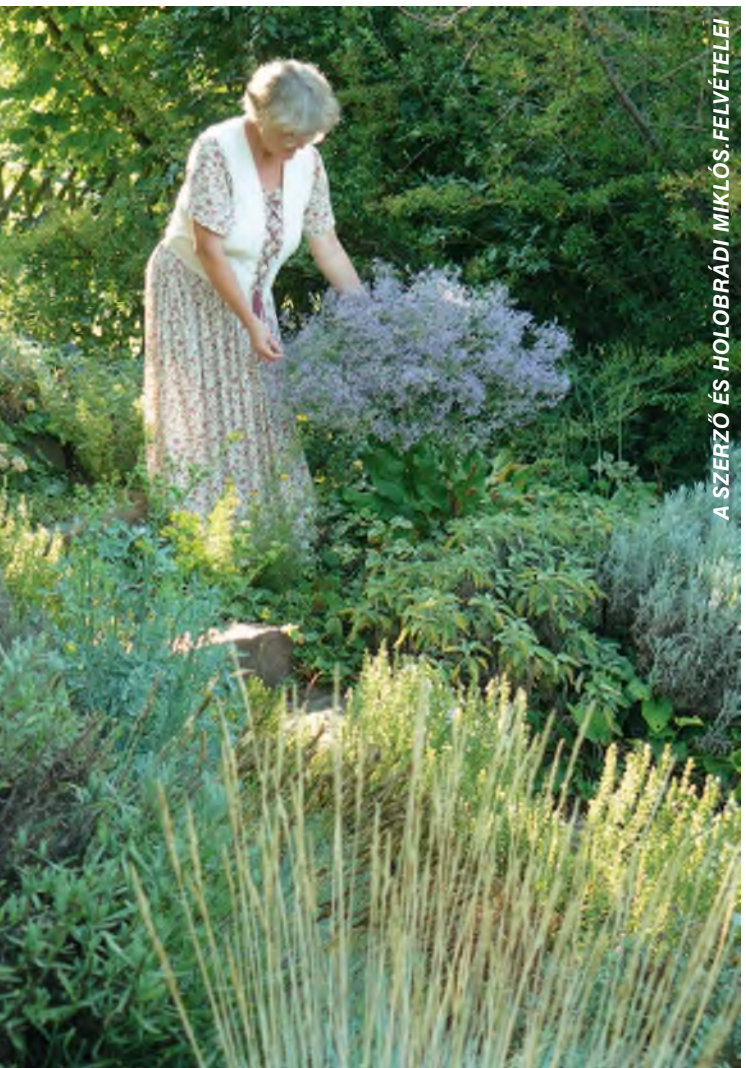
– Ez az indiai bazsalikom, az *Ocimum sanctum*, azaz szent bazsalikomnak is nevezhetnénk a tudományos neve után. Indiai szentélyekben légy- szúnyogűzőnek ültetik. Kissé más, keletiesebb az illata, mint a nálunk ismert nagyobb levelű bazsalikomé.

Megcsodálom a pazar kilátást, majd a ház mögé sétálunk. Amit sokan nemszeretem ketrésházként magára hagynának, *Judit* egyszerű paddal, egy cserép virággal meghitt, árnyas zuggá varázsolta.

– Ide csak kora reggel süt be a nap, így a délnyugati tájolású és lejtésű kerttel ellentétben délután is elviselhető, kellemes. Vének lett volna gondozatlanul hagyni, hiszen idénéz a konyha ablaka. Mosogatás közben is van min legettetni a szemem, *mondja nevetve.*

Megdicsérem az ablakba helyezett balkonláda tökéletesre sikerült neáncsvirág-bokrait (bámulatos, hogy itt nem „találta meg” a peronoszpóra), majd lassan lefelé vesszük az irányt, újra végigmazsolázva a kertben látott sok-sok növénycesmegét.

Algeier Wendy

www.kertnezoben.hu

RÓZSA- EGYSZEREGY

Szeptember végétől november végéig ültethetjük a rózsákat. Cikksorozatunk legújabb részében a növekedési típusokat ismertetjük. Ez nagy segítség lehet a tervezésben.

A rózsát évtizedekre ültetjük, ezért körültekintően kell kiválasztanunk a fajtákat. Virágszínük, illatuk, betegségekkel szembeni ellenállóságuk mellett növekedési típusuk ismerete is fontos. A bokor magassága, szélessége meghatározza, hogy kertünk mely részébe, milyen céllal kerüljenek. Más növekedési típus való sövénynek, más a pergolák, falak befuttatására és megint más talajtakarásra.

A növekedési típusok egyszerű, hagyományos csoportosítása szerint bokor-, ágyás-, futó- és minirózsákat, talajtakaráókat, valamint teahibrideket különböztetünk meg. Ma már nem is olyan egyszerű eligazodnunk a nemzetközi és a hazai rózsanemesítő és -forgalmazó cégek kínálatában, hisz sok az új, átmeneti típus, mint például a minifutó, vagy a bokorfutó.

Az **ágyásrózsák** sűrűn elágazó, felálló ágrendszerű bokrok, egyszerű, vagy telt, csokros virágokkal, nagy virágtömeggel. Ültethetjük szegélyként, de kísérőnővényekkel vegyes ágyásokban is jól mutatnak. Jellemzően 50–80 centiméter magasak, kedvező tőtávolságuk 40–60 centiméter. A floribunda és a kis virágú polyantha rózsákat is az ágyásrózsák közé sorolják.

A **teahibridek** keskeny, felálló ágrendszerű bokrok, jellemzően 70–120 centiméter magasra nőnek. Száranként csupán egy virágot nevelnek, de csokros virágú fajtáik is léteznek. Hosszú, telt szirmú virágfejeik vázába, vágórózsának kiválóak. 40–60 centiméteres tőtávolságra ültessük a töveiket. Méretük miatt ágyások háttérében, kisebb-nagyobb csoportokban szépek. Igényes fajták.

HERNÁDI OTTÓ, JÓZSA KATA ÉS NÓGRÁDI TÍMEA FELVÉTELEI

'Pirouette' (Olesen, 2002) futórózsa

A **törperózsák** 25–50 centiméteres, tömött, alacsony bokrok. Jól mutatnak sziklakertekben, temetőkertekben, virágágyásokban alacsony szegélyként. Kaspók és balkonládák növényei. Telepítéskori tőtávolságuk 25–30 centiméter. Virágaik teltek vagy egyszerűek, nagy szín- és formagazdagság jellemzi őket.

A **bokorrózsák** közé sorolják a 120–200 centiméter magas, egyenes ágrendszerű,

'Teeny Weeny' (Olesen, 1981) minirózsza

'Rhapsody in Blue' (Frank R. Cowlishaw, 1999) ágyásrózsa

'Acapella' (Evers, 1994) teahibrid rózsza

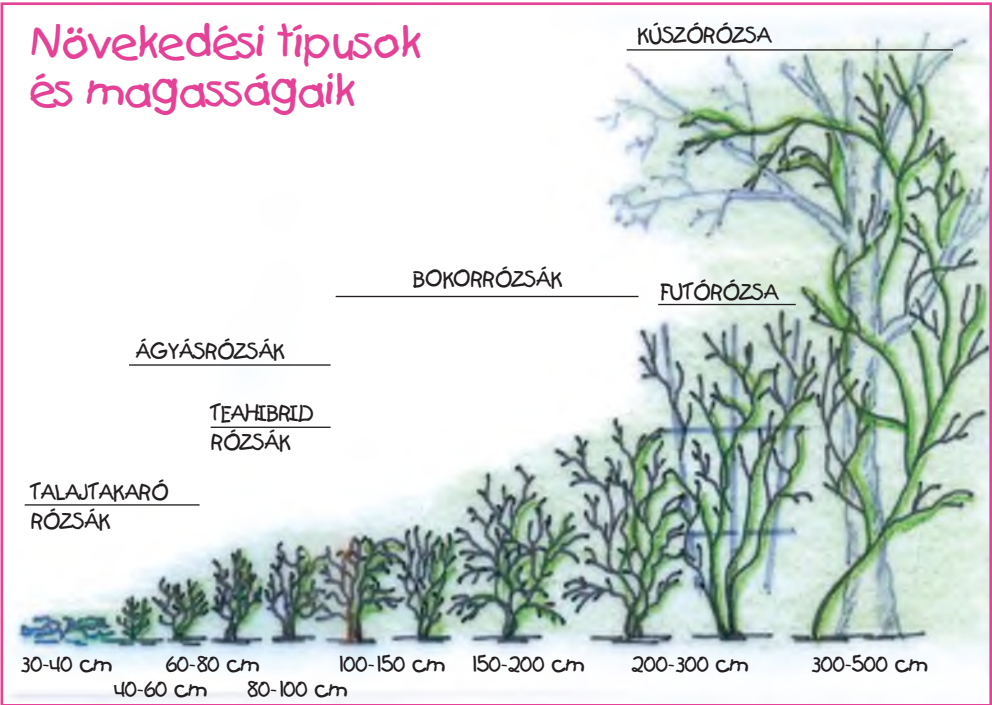

'Astrid Lindgren' (Olesen, 1991) bokorrózsza

Rózsákról szóló sorozatunkat – melynek most a harmadik részét adjuk közre – a Magyar Rózsatársasággal együttműködve indítottuk el. Az önszerveződő civil társaság öt éve tevékenykedik aktívan. Kezdő vagy gyakorló rózsabarátokat fogad tagjainak sorába, az igényesebb nemzetközi kertkultúra fejlődését ösztönzi.

NÉHÁNY JELLEMZŐ RÓZSAFAJTA NÖVEKEDÉSI TULAJDONSÁGAI							
Fajtanév	Növekedési típus	Szín	Magasság (cm)	Illat (0–5)	Betegségekkel szembeni ellenálló képesség (0–5)	Virág-tömöttség (1–3)	Virág-átmérő (cm)
Pastella	ágyás	krém- és rózsaszín	60	3	5	3	6
Gebrüder Grimm	ágyás	égőnarancs, rózsaszín	120	1	5	3	7
Leonardo da Vinci	ágyás	bengálipiros	80	0	5	3	7
Bonica	ágyás	rózsaszín	60	1	5	3	7
Rhapsody in Blue	ágyás	kékesbíbor	130	1	3	1	5
Eyepaint	ágyás	piros, fehér szemmel, sárga porzókkal	70	0	3	0	7
Augusta Luise	teahibrid	rózsaszín, barackszín	100	4	5	3	11
Andre le Notre	teahibrid	világos rózsaszín	110	5	2	3	12
Acapella	teahibrid	meggypiros	100	5	5	3	9
Albrecht Dürer	teahibrid	narancsosbarack	80	4	4	3	11
Double Delight	teahibrid	krémszínű, piros széllel	70	5	4	3	8
Arabia	bokor	rézvörösből barack színbe hajló	150	3	5	2	8
Szent Erzsébet	bokor	rózsaszín	250	3	4	3	10
Rose de Cisterciens	bokor	naracspiros, sárga	120	2	3	3	8
Angela	bokor	élénk rózsaszín	120	0	4	2	4
Schneewittchen	bokor	fehér	120	1	4	2	7
Graham Thomas	bokor	sárga	150	3	2	3	10
Mirato	talajtakaró	sötét rózsaszín	60	0	5	2	6
Gaby Cover	talajtakaró	sötét rózsaszín	70	0	4	2	4
Innocencia	talajtakaró	fehér	50	2	5	2	4
Loredo	talajtakaró	élénksárga	60	1	5	2	5
Rody	talajtakaró	málnapiros	50	0	5	2	5
Pirouette	futó/bokor	rózsaszín, barackszínű középpel	200	1	4	3	5
Golden Gate	futó	sárga, aranyszínű	250	2	5	2	9
Eden Rose	futó/bokor	halvány rózsaszín, piros széllel	200	2	3	3	9
Maritim	futó	lilás rózsaszín	250	0	3	3	11
That's Jazz	futó/bokor	piros	250	3	4	3	6
Dortmund	futó	égőpiros	300	0	5	1	9
Perennial Blue	kúszó	lilás rózsaszín	400	1	5	1	3
Super Excelsa	kúszó	ciklámenszínű	500	1	5	3	5
Ghislaine de Féligonde	kúszó	halvány barackszínű	250	2	4	3	5
Raubritter	kúszó	halvány liláspiros	300	1	2	2	4
Bobbie James	kúszó	krémfehér	100	4	5	1	4
Little Artist	mini	piros, fehér középpel	30	1	3	1	3
Muttertag	mini	piros	50	1	3	2	4
Teeny Weeny	mini	sötét rózsaszín	40	2	4	2	4
Roxy	mini	sötétpiros	40	0	5	3	4

gyakran széthajló fajtákat is, amelyeket ültethetünk szoliterként egyesével, vagy nagyobb csoportokba, akár évelőkkel vegyesen is. Többségük illatos, telt virágú. A kis bokorrózsák 50–100 centiméteresek, lehajló ágrendszerűek is vannak köztük. Egyszerű és telt, csokros virágokkal nagy területek beültetésére alkalmasak. Gazdagon nyílnak, ritkán illatosak. 40–60 centiméteres tőtávolságot igényelnek.

A **talajtakaró rózsák** növekedési típus szerint kis bokorrózsák. Fajtái rendszerint ellenállók a betegségekkel szemben, virágai az egyszerűtől a tömve teltig sokfélék. Egyes fajtáik kúszó hajtásrendszerűek, erőteljes, egy-két méteres földön fekvő hajtásokat hoznak. Más fajták kissé felálló, elhajló ágrendszert nevelnek. A talajtakaró rózsák jellemzően 20–50 centiméteres kis bokorra fejlődnek. A nemesítőcégek öt tövet ajánlanak belőlük négyzetméterenként.

A **kúszórózsák** hosszú, hajlékony ágaikkal könnyen felkapaszkodnak a fákra, magas kerítésekre, oszlopokra, pergolákra. Sok virágot nevelnek, amelyek évenként egyszer, hosszú ideig nyílnak. Erőteljes növekedésűek, 2,5–6 méteresek, de ennél még magasabb felületek befuttatására is alkalmasak. Töveiket két méterre ültessük egymástól.

A **futórózsák** a kúszórózsákhoz képest kevésbé erőteljes hajtásokon sok, csokros virágbimbót hoznak. Hosszú ideig élvezhetjük virágaikat a nyári hónapokban. Vannak köztük egyszer és többször virágzó fajták. Az óriás bokorrózsákra emlékeztető növény magassága 200–300 centiméter közötti. Pergolák, kerítések, oszlopok, falak mellé ültessük, belső udvarok kedvelt növényei. Töveiket egy méterre ültessük egymástól.

Törzsés rózsák a történelmi, az architektonikus és a szabad formálású kertek növényei között egyaránt megtalálhatók. Érdekességük, hogy törzsükre különböző növekedési típusú rózsákat szemeznek: 140 centiméter magas törzsre jellemzően csüngő ágú, 90 centiméter magas törzsre floribunda és teahibrid, 60 centiméteres törzsmagasságra törpe- és talajtakaró, 40 centiméteres törzsre pedig törperózsákat. Kiskertekbe ajánlhatók, mert a tövük alatt más növények is megélnek. Olyan helyekre ültessük őket, ahol gyakran járunk, hogy élvezhessük a szépségüket.

PAYS D'AUGE kertjei

A normandiai Les Jardins du Pays d'Auge nem véletlenül nyerte el a Franciaország egyik legszebb kertje elismerést. A mesterien megtervezett és fenntartott ágyásokat hortenziák uralják, körülöttük a kerttel szerves egységet alkotva a vidék jellegzetes épületeiben gyönyörködhetünk, legtöbbjükben ökomúzeumként mutatják be a letűnt évszázadok kézműves mestersegeit.

Armelle és Jacques Noppe 20 évvel ezelőtt megvásárolták az igényesen felújított öreg farmépületük melletti két és fél hektáros földet. Olyan kertet szerettek volna létrehozni, amely a legváltozatosabb élőhelyekről származó, lehetőleg legtöbb növényt mutatja be. Chantal Lejard-Gassont kérték föl, hogy mindig alakuló, fejlődő kertet tervezzen.

Először a tavat ásták ki, és beültették a puszpángos mértani kertrészt, amelynek geometrikus alakja megtörte a legelő szelíd lejtőjét, és támpontot adott a további kiültetésekhez. A következő három évben elkészült a kert, és amikor a kertészetben kevesebb ember is elegendő volt, holt szezonban csapatmunkában újították föl a normandiai tájra jellemző épületeket.

A Pays d'Auge térség híres a faszervezetes építészetéről, a környékbeli farmok túlnyomó része ezzel a technikával készült.

Jacques Noppe megvásárolta, elbontatta és a kertjébe szállította a környék eladásra kínált vagy lakhatatlanná vált melléképületeit (szint, csúrt, istállót, kalyibát, műhelyt), és tégláról téglára újjáépítette a kert különböző pontjain. A kert ezekkel az épületekkel együtt alkot kerek egészet: van, ahol szamarak néznek ki az ablakon, másokat szabadtéri templomként rendeztek be. Legtöbbjük azonban ökomúzeumként mutatja be a letűnt évszázadok kézműves mestersegeit, impozáns mennyiségű szerszámmal és korhűen beöltöztetett próbababákkal modellezve egy-egy iparos műhelyét és a munkafolyamatokat a pékségtől kezdve a patkolókovácsig. A kert központjában álló csinos házikóban fényképes tárlat várja az érdeklődőket, ahol megcsodálhatjuk az eredeti farmépület, valamint a kert kezdetektől dokumentált átalakulását és elmúlt 20 évi fejlődését.

A kert bejárását egy hársfasoron végigsétálva kezdhethetjük el, ami a klasszikus szobrokkal több évszázada letűnt kor emlékét idézi. Onnan többfelé is elindulhatunk: a háziszármányasoknak fenntartott sarok után a szabadtéri templom következik, a fülkékben elhelyezett faragottfa szentek a gondosan nyírt puszpánglabirintusra néznek. A két oldalról nyitott épület a labirintus túloldalán vár, míg a lejtőn fölfelé a haranglábnál a nap és a hold kertjébe léphetünk. Kis épület osztja ketté a kertcskét: a mindkét oldaláról nyitott szín éppen akkora, hogy egy-egy pad háttal egymásnak elfér benne.

A Viburnum-allén át, a kert fő hosszanti tengelyét keresztezve az érzékek kertjébe vezet az út, ahonnan már látszik Normandia egyik fő látványossága, az ezernyi virágfejjel az árnyas ligetes-erdős részt paszteszínűbe öltöztető hortenziatömeg. Az erdei aljnövényzet ott csak kiegészítő

szerepet kap, a szelíden emelkedő terep legfelső pontját lépcsős, széles ösvényen érhetjük el, ahonnan nagyszerűen rálátni a hortenziák színáradatára. Ott újabb esőbeálló fogad, onnan juthatunk tovább a növénytömeg mögé rejtőző három, nyaralásra kibérelhető faházacskához.

Hosszabb erdei séta után csöppnyi épület, a mosóház rejtőzik a kert eldugott szegletében, apró toval, a természetes környezetbe olyan jól beillesztve, hogy távolról szinte alig fedezhető föl a bambuszliget mögött. A harsogózöld gyeppel és a lendületesen formált ágyások angolosi kiültetését örökzöld sövény sor köti össze a franciásabb, vidéki kertek növényanyagát felvonultató kék-fehér, levendulás-sudársálys virágoskerttel (parterre-rel).

A vadon után újabb stílusváltás és kertészlet következik. A központi elosztótér

1 Balról a szabadtéri templom és a szelíd emelkedőn fölfelé a kis harangláb. A kavicsos utat fehér szerelemvirág (Agapanthus) és díszgyertya (Gaura) szegélyezi

2 A hosszú ágyás a központi kis házzal, ahol a kert történetéből is ízelítőt kapunk. Az ágyás összképét a bugás és cserjés hortenziák határozzák meg, kiegészítőként varjúháj (Sedum) és szálfaküvet (Hakonechloa), macskamentát (Nepeta) és bimbós szellőrózsát (Anemone) láthatunk. Formára nyírt tiszafák adnak nekik homogén háttérrel

3 A félárnyékban több négyzetméternyi foltokat alkotnak a talajtakarók, de a hortenziákat is nagy tömegben ültették, legalább 5-7 tövet egy fajtából, gömb- és tányéros virágúakat vegyesen. Az enyhén savanyú talajon a hortenziák rózsaszín-lila-kék felleveleiben gyönyörködhetünk

1 Átlátás a kerti tó melletti pihenőházikó felé. Az előtérben tarkalombú japán acsalapu (Petasites japonicus) és kelet-ázsiai lizinka (Lysimachia clethroides), a háttérben a kert több pontján is felbukkanó emeleteságú som (Cornus controversa 'Variegata'), és kiegészítőjeként díszfüvek (Miscanthus)

2 A kút környékét díszítő koncentrikus köröket macskakő és szálkafű (Hakonechloa) határozza meg

3 A bambuszerdő szegélyezte négyzetes tó túlvégén kőitatóból lett a szökőkutat helyettesítő csobogó

4 A szabályos fehér-kék ágyás és a tókönyék határán áll a kis kunyhó, amelynek hátsó oldalfala a tóra, az előlő pedig óriás vassű (Verbena bonariensis) és sudárszályák (Perovskia) által uralt ágyásnégyzetekre néz. Lángvirág (Phlox) és bársonyos kakukkszegfű (Lychnis coronaria 'Alba') ad fehér színfoltot, illetve bókoló díszfüvek (Hakonechloa macra 'Aureola', Stipa tenuissima) törlik meg a virágzó évelők függőleges túlsúlyát

5 A bejáratától hátrafordulva a különálló épületekre és a süllyesztett farmudvarra látni. A ház oldalába normandiai szokás szerint hortenziák kerültek, azonban itt a cserjés, és nem a kerti hortenziát részesítették előnyben

LES JARDINS DU PAYS D'AUGE (ET LEUR ECOMUSÉE)

Május 1-jétől szeptember 30-ig
naponként látogatható
10 órától 18.30-ig.
Avenue des Tilleuls,
14340 Cambremer
Tel.: 068443 5929
Belépő: 7,90 £, 14 éves korig 5 £
www.lesjardinsdupaysdauge.com

mellé kiegészítésnek díszfüvek kerültek. A házikó melletti árnyékos teraszon üdögélve átlátni a fémpergolás rejtett kertecskébe, amely köré vörös lombú növénykiültetést álmodtak vérbükkből, rengeteg tűz-esővel (*Heuchera*), tömegüket fehér-tarka japánfűz lazítja.

Az egész kertet bejárva és a központi fogadótérbe visszaérve a régi farmépület udva-

rára is érdemes pillantást vetni, a kavicsos udvart, a nyújtott L alakú épületet és a körötte elszórt kis udvari házikókat is ugyanolyan hibátlanul beültetett növényegyüttes fogja egybe, mint a kert egészét. A Les Jardins du Pays d'Auge nem véletlenül nyerte el a Franciaország egyik legszebb kertje elismerést.

F. Gergely Ágnes

Ősszel pompázó DÍSZFÜVEK

Idei tavaszi lapszámunkban a hidegben növő díszfüveket taglaltuk, most a melegben növő, ősszel díszítőket vesszük sorra, valamennyi épp ezekben a hetekben pompázik a legszebben.

A „melegben növő” díszfüvek 24 °C alatt egyáltalán nem, vagy csak elenyésző mértékben növekednek. Afölött azonban lombozatuk hirtelen és gyorsan kifejlődik, majd a nyár közepén-végén vagy ősszel mutatós virágzatukat is kihozzák. Többségük lombhullató, és igen szépen színeződik is ősszel.

Pampafű

A déli féltekén (Dél-Amerika, Új-Zéland és Új-Guinea) honos pampafű (*Cortaderia*) nemzetség egyetlen fajjal képviselteti magát kertjeinkben: az ezüstös pampafű (*Cortaderia selloana*) a legismertebb Dél-Amerikából származó fűféle. A *Cortaderia* spanyol szó jelentése vágni, ami a levél-szél élességére utal, akár kisebb vágási sérüléseket is okozhat. Igen nagy termetű (kb. 250 centiméteres) növény. Sűrűn elhelyezkedő, mereven felálló leveleivel és ívesen széthajló habitusával már lomb-

zatával is igen mutatós. Hatalmas, tömött, ezüstös krémfehér bugáit nyár végén hozza. Bugavirágzatai igen hosszan díszítenek, vágott vagy szárazvirágként is hasznosíthatjuk. Több fajtáját is termesztik: a 'Rosea' rózsaszínes virágzati bugájú, kissé fagyérzékenyebb a fehér virágzatú fajtáknál. Az 'Evita' és a 'Pumila' az alapfajnál alacsonyabb termetű, sűrű növekedésű, sok, ezüstfehér virágzattal és viszonylag jó fagyűrőssal. Sajnos a tarka levelűek – a többi tarka levelű növényhez hasonlóan – az alapfajnál sokkal fagyérzékenyebbek. Napos, meleg területre, jó vízelvezetésű talajba ültessük. A jó vízelvezetésű, laza talaj javítja a télállóságát, hiszen hazánkban sok esetben nem a kifagyás, hanem a növény tövének összegyűlő téli csapadék okozhatja a tö rothadását. Soha ne ősszel ültessük, hanem tavasz végén, mert így a növényünknek lesz elég ideje télíg begyökeresednie.

Kórokozója, kártevője nem ismert. Ápolási igénye csak a tél előtt vagy a tél elmúltával akad. Szokás tél előtt a lombját összekötözni, hogy ne nyomja szét a hó, illetve ne rothassza el tövét a hólé. Lombozata enyhébb teleken öröközden megmarad, vagy csak bizonyos része károsodik (elszárad) – ilyenkor tavasz elején vágjuk vissza a zöld részig, ez akár tövig történő visszavágást is jelenthet. A fajtákat töosztással, az alapfajt magvetéssel szaporíthatjuk tavasszal.

Tollborzfü

A tollborzfüvek (*Pennisetum*) közel 80 – többségében évelő – fajtából hazánkban 2 évelő és 3 egynyári érdemel említést. A közterületeken sok helyütt ültetett évelő tollborzfü (*Pennisetum alopecuroides*) jó szárazság- és melegtűrő fűféle, igen sok fajtával. Japánban és Kelet-Ázsiában őshonos (a közhiedelemmel ellentétben Ausztráliában nem, ott csak mint invazív faj jelent meg). Ívesen széthajló, laza lombhullató díszfü. Nyár végén nyíló tömött, üvegmosó kefére emlékeztető virágzata igen mutatós. Őszi lombszíne a fajtától függően arany- vagy narancssárgás, jól harmonizál az elnyíló virágzattal. Mérete a fajtától függően igen változatos: 20 centimétertől egészen 150 centiméter lehet. Hazánkban főleg a közepes méretű (70 centiméter) 'Hameln' ismert, de említést érdemel még néhány kevésbé ismert fajta. Alacsony termetű (20 centiméter) a 'Little Bunny' és ennek fehér-tarka levelű (és hasonló méretű) változata, a 'Little Honey'. Ez a két törpe fajta szegélynövénynek vagy tömegesen ültetve talajtakarónak is ajánlható. A 'Goldstrich' ('Gelbstiel') közepes méretű (70 centiméter), barna bugájú szelekció, melynek virágzati szárai feltűnő aranysárga színűek, így a zöld lombbal különleges látványt nyújtanak. A magyar származású amerikai

Ezüstös pampafű
(*Cortaderia selloana* 'Evita')

Évelő tollborzfü
(*Pennisetum alopecuroides* 'Reborn')

Pennisetum alopecuroides
'Red Head'

Az évelő tollborzfü lombja ősszel sárgára vált

évelőtermesztő, Horváth Brent igen népszerű fajtája, a 'Red Head' különlegessége igen korán nyíló, nagy méretű, füstös rózsaszín virágzata. Nagy termetű, szélesebb lombú fajta, amely szoliterként és tömegesen is jól mutat.

További szélesebb lombú fajták a későn virágzó, igen mutatós 'Moudry' és a 'National Arboretum'. Az alapfaj var. *viridescens* változata is igen széles levelű, nagyon szép lombú, azonban csak nagyon későn, október közepén kezd el virágozni. Sok esetben 'Viridescens' néven árulnak tollborzfüveket, amely hibás elnevezés, néha a 'Red Head' „fut” e név alatt. A legmagasabb, mintegy 1,5 méteres magasságot elérő szelekció a 'Paul's Glory'.

Az évelő tollborzfüvek jó téltűrűsű, strapabíró növények, a szóást is jól elviselik. Napos vagy félárnyékos részeken, a legtöbb talajon jól érzik magukat, a túl agyagos talajt azonban nem kedvelik. Begyökeresedve jó szárazságtűrők. Jó gyomelnyomók, viszont öntözött körülmények között maguk is gyomosítanak. Ültethetjük őket évelő-, egynyáriágyásokba, de tömegesen vagy szoliterként is kitűnően mutatnak. Az alapfaj magvetéssel, a fajták tavaszi töosztással szaporíthatók.

A *Pennisetum* nemzetség másik évelő faja, a keleti tollborzfü (*P. orientale*) abban különbözik az előző fajtától, hogy rózsásfehér virágzatai korábban, már júliustól elkezdnek nyílni, és a virágzás egészen a fagyokig tart. A 60–80 centiméter magas alapfajnál magasabb a 'Karley Rose' (120 centiméter), virágzata élénkebb piros. Jó vízelvezetésű talajba ültessük. Nagyon jó szárazság- és melegtűrő, hasznos díszfü, amely előtt nagy jövő áll. Vegyíthetjük évelőkkel és egynyáriakkal, tömegesen és szoliterként is megállja a helyét. Az alapfajt magvetéssel, a fajtákat tavaszi töosztással szaporíthatjuk.

Egynyári tollborzfüvek

Az ezüstös tollborzfü (*Pennisetum villosum*) régóta ültetett, közepes méretű, fehér virágbugájú, hosszú virágzású, jó szárazságtűrő, egynyáriakkal (*Zinnia*, *Rudbeckia*, *Salvia farinacea*) jól társítható díszfűfaj. Az utóbbi időben igen népszerű hazánkban a rózsás tollborzfü (*Pennisetum setaceum*), különösen a bordó levelű 'Rubrum' vagy 'Rubrum Compactum', hiszen az egyetlen élénken, a kihajtásától kezdve bordó lombú díszfü. Az alapfaj is mutatós, ívesen széthajló zöld lombozattal és pirosas rózsaszín, nyár közepétől a fagyokig díszítő, igen látványos virágzattal. A közhiedelemmel ellentétben nem télálló, sőt, még a kisebb fagyokat sem vészeli át. Dézsákba, parkokba, egynyáriakkal társítva

Virágosnád- (*Miscanthus*) fajták: 'Variegatus' és mellette jobbra a 'Gracillimus'

A SZERZŐ FELVÉTELEI

vagy szoliterként ültessük. Az elefántfű (*Pennisetum macrostachyum*) az előző fajnál szélesebb – kukoricára emlékezte-tő – levelű, hosszú virágzati bugákkal rendelkezik, ez is csak egynyáriként ültethető. A *‘Burgundy Giant’* lombja sötét bronzbordó, és a bugái is bordósak. 1,2–1,5 méter magas, rendkívül mutatós növény.

Virágosnád

A hazánkban régóta ültetett zebrafű (*Miscanthus sinensis ‘Zebrinus’*) mellett sok más változatot is kínál a *Miscanthus* nemzetség. A virágosnád 20 fajt magába foglaló nemzetségének többsége Kelet-Ázsiában honos, Japánban különösen népszerű, nagyra tartott hagyományos növény.

A nemzetség nálunk legismertebb faja a *Miscanthus sinensis* nagy termetű, felálló növekedésű fűféle. Tövével lassan terjed, sűrű gyökkérrendszere sokféle talajon utat talál magának, és jól távol tartja a gyomokat. Mérete, leveleinek mintázata, jellege, virágzata és őszi lombszíne fajtánként változhat, viszont minden fajta későn, április végén, májusban hajt ki. Virágzása szeptemberben kezdődik, és ősz végéig tart, később pedig az elvirágzott virágzsárok is igen mutatósak, ahogy a dér vagy a zúz-mara rájuk települ, vagy amikor a szél és a napfény „játszik” velük. A régi fajták (*‘Gracillimus’*, *‘Morning Light’*, *‘Variegatus’*, *‘Zebrinus’*) csak hosszú meleg nyarak és indián nyarak után kezdenek virágozni, ezért ne lepődjünk meg, ha némelyik évben egyáltalán nem hoznak virágot. Az új fajták nemesítésénél egyébként már ezt a szempontot is figyelembe vették. Több mint száz fajtáját lombszín, virágzat és virág-szín, alak, méret és őszi lombszín alapján csoportosíthatjuk. Az *‘Adaggio’* és a *‘Yakusima Dwarf’* (*‘Yaku Jima’*) klónok alacsonyok (150 centiméter) és nagyon dús virágzatúak. Különleges rózsaszínes-pirosas virág színű a közepes méretű *‘Flamingo’*. Szép váza alakú, vékony levelű, kecses megjelenésű a közismert *‘Gracillimus’*, amely azonban csak hosszú meleg őszökön virágzik. Ennek javított, korábban virágzó alternatívája a *‘Graziella’*.

A zebrafű mellett sok más virágosnád is díszít tarka lombozatával. Ilyen például a két fehér-tarka, hosszában csíkozott fajta, a vékony levelű *‘Morning Light’* és az intenzíven tarka *‘Variegatus’*. A *‘Zebrinus’*-hoz igen hasonló, de már kihajtáskor keresztben csíkos a *‘Strictus’*, az alacsony *‘Little Zebra’* és az egészen törpe *‘Goldbar’*. A nálunk még kevésbé ismert virágosnád-változat, a *Miscanthus sinensis* var. *condensatus* magas növekedésű (2,8–3 méter), széles levelekkel. Hazánkban csak

Díszkölcsfajták vegyes kiültetésben

Virágosnád-kiültetés kúpvirág társaságában

Arany-tarka lombú szálkafű (Hakonechloa macra 'Aureola')

Zebrafű (Miscanthus sinensis 'Zebrinus')

hosszú, meleg nyarak után virágzik. Tarka levelű fajtája, a *‘Cabaret’* leveleinek közepén szép széles krémfehér csík található, a *‘Cosmopolitan’* leveleinek pedig a szégye fehér. Kihajtásától kezdve egész évben, tavasz közepétől tél végéig díszít: előbb a lombja, aztán a virágzata, majd az őszi lombszíne, legvégül pedig elvirágzott virágzatai.

A *Miscanthus*-ok a teleinket és forró nyarainkat kiválóan elviselő, hosszú életű, többre hivatott évelők. Nem igényelnek ápolást, csupán tél végén érdemes visszavágni 5–10 centiméteresre a lombot és az elszáradt virágzsárok (akár sövényvágóval). Egyetlen ismert kórokozója egy rozsdaféle, amely csak a túlzott öntözés hatására jelenik meg. Szoliterként érvényesül igazán, de ültethetjük magasabb évelőágyásokba, háttérnövénynek, sövénynek, és tömegesen is.

Díszkölcs

Észak-Amerikából származó, hosszú életű, tág tűréshatárú díszfűféle a vesszős díszkölcs (*Panicum virgatum*). Sűrű növekedésű és gyökkérrendszerű, felálló növekedésű faj (1,2–2,4 méteres), amely a téli hidegeket és nyári melegeket is jól elviseli. Laza bugákban nyáron megjelenő, légi-es virágzatai hosszú ideig díszítenek. Sok fajtája ismert, melyek méretükben, alakjukban (oszlopos, váza), nyári (bordó, zöld, szürkés) és őszi (sárga, bordó) lombszínükben különböznek. A szürkés lombú fajtáknak kevésbé élénk az őszi lombszíneződése, mint a zölde vagy pirosas lombszínű fajtáknak. Begyökeresedés után igen jó szárazság- és melegtűrő, kártevő- és kórokozómentes faj. Sövényként, szoliterként, de akár tömegesen vagy évelőágyásokba is ültethetjük. Tavaszti tőosztással könnyen szaporítható.

Régóta ismert fajtája a 150 centiméteresre növő, szép szürkés lombú *‘Heavy Metal’*. Szébb ezüstösszürke lombot nevel a hasonló méretű *‘Prairie Sky’* és a 180 centiméteres *‘Dallas Blues’*. Az Amerikai Évelőszövetség (Perennial Plants Association) 2014-ben a *‘Northwind’* nevű díszkölest választotta az év évelőjének. Oszlopos, zárt, zömök termetével, sűrű virágzatával és arany-sárga őszi lombszínével hosszan díszítő, értékes oszlopos újdonság a díszfüvek között.

A díszkölesek között több bordó lombú fajta is található. A nálunk mind gyakrabban ültetett *‘Shenandoah’* viszonylag alacsony (120 centiméteres) fajta, lombja (a levelek felső része) és virág-színe a nyár közepétől kezdve bordóspiros színű. Budapesten néhány helyen már látható közterületi kiültetésben.

VIRÁGOSNÁDFAJTÁK LOMBSZÍN, TERMET ÉS VIRÁGSZÍN SZERINT		
LOMBSZÍN		
Fehér-tarka lombúak, hosszában csíkosak	Sárga-tarka lombúak, keresztben csíkosak	Sárga-tarka lombúak, hosszában csíkosak
'Cabaret' (2,7 m) 'Cosmopolitan' (2,7 m) 'Dixieland' (1,2–1,5 m) 'Morning Light' (1,5 m) 'Variegatus' (2,2 m)	'Giraffe' (1,8 m) 'Gold Bar' (0,6–0,8 m) 'Hinjo' ('Little Nicky') (2,0 m) 'Little Zebra' (1,0–1,2 m) 'Pünktchen' (2,0 m) 'Strictus' (2,2 m) 'Zebrinus' (2,2 m)	'Goldfeder' (2,0–2,2 m) 'Gilt Edge' (1,8–2,2 m)
TERMET		
Váza alakúak	Alacsonyok (1,5 m-ig)	Nagy termetűek
'Gracillimus' 'Graziella' 'Malepartus'	'Adaggio' 'Ferner Osten' 'Ghana' 'Kleine Fontaine' 'Kleine Silberspinne' 'Little Kitten' 'Nippon' 'Yakushima Dwarf'	'Cabaret' 'Cosmopolitan' 'Augustfeder' 'Giganteus' 'Goliath' 'Grosse Fontaine' 'Prof. Richard Hansen'
VIRÁGSZÍN		
Pirosló	Ezüstös	Rózsaszín
'Adaggio' 'Ferner Osten' 'Gracillimus' 'Purple Falls' 'Purpurascens' 'Red Chief' 'Rotsilber' 'Strictus' 'Zebrinus'	'Kleine Silberspinne' 'Malepartus' 'Morning Light' 'Silberfeder' 'Silberspinne'	'Flamingo' 'Nippon'

Alangfű, szálkafű

Ritka, bordóspiros lombú díszfű a közismertebb piros alangfű (*Imperata cylindrica 'Red Baron'*). Közepes méretű (50 centiméter), lombhullató, lassan tarackoló dísznövény, feltűnő, korallpiros-bordós lombozattért ültetjük. Leveleinek felső fele-kétharmada színeződik. Jelentéktelen virágzata csak ritkán mutatkozik, ezért nem is gyeomosít. Kártevője, kórokozója nem ismert, és rendkívül jó télálló. Egynyáriakkal társítható, de vízfelületek mellé és évelőágyásokba is ajánlható.

A *Calamagrostis brachytricha* Koreából származó, közepes termetű (120 centiméteres), ívesen széthajló nádtippanfaj, félárnyékban is kitűnően érzi magát. Látnyos, rózsaszín, nagyméretű kalászeit a nyár közepétől hozza. Még keveset tudunk a növény igényeiről.

A szálkafű (*Hakonechloa macra*) Japánból (a Halkano-hegy környékéről) származó, alacsony termetű (30–40 centiméter) díszfűféle, az árnyékosabb kertrészeket részesíti előnyben. Lassan terjedő tövű, ívesen széthajló, teljesen a földre csüngő, lágy lombjával „pulikutyszerű” megjelenésű, igen különleges hatású díszfű. Virágzata nem jelentős, őszi lombszíne narancssárga. Legismertebb fajtája a sárga-tarka lombú *‘Aureola’*, amelynek a levelei

intenzíven arany-sárgán csíkozottak, de az árnyékolás mértékétől a lombszín változhat (mély árnyékban lime-zöld, több fényben arany-sárgás). Az *‘Albovariegata’* fehér-tarka, az *‘All Gold’* egyöntetűen sárga levelű. Párásabb, vízzel jól ellátott félárnyékos kertrészek kitűnő, hosszú életű

Szálkafű

növénye. Jól társítható évelőkkel, de szégynek, japánkertbe vagy tópart mellé is ajánlható. Szép cserépben is mutatós. Betegsége, kártevője nem ismert. Tőosztással szaporítjuk tavasszal.

Patkós István

A SZELÍDGESZTENYE

Méltatlanul elfeledett, őshonos növényünkről, a szelídgesztenyéről szólunk.

A gesztenye nem mágneses, azaz a szülő tulajdonságai csak részben öröklődnek az utódokra. A nekünk „tetsző” egyedek tulajdonságait csak oltással vihetjük át. Ha oltványnevelésre vállalkozunk, akkor már az alany kiválasztásánál is körültekintően járjunk el: amíg erdőtelepítéshez előnyösebb az erős növekedési és csökkent elágazódási hajlam, gyümölcsstermesztéshez épp az ellenkezője, azaz az elágazóbb, zömökebb termet a kedvezőbb. Az oltás művelését akár el is hagyhatjuk, azonban ebben az esetben türelmesebbnek kell lennünk, mert a fa később – 10, 15, vagy 20 év múlva – fordul termőre, amíg az oltvány már az ötödik évben 3-8 kilogramm termést hoz. A magról kelt fa rendszerint hosszabb életű. Ha csak szép árnyat adó fát szeretnénk a kertünkbe, vagy a termésre bízunk, hogy mikor és mennyi termést ad nekünk a fa, akkor a magoncfa ültetése is jó megoldás. Ha az oltvány mellett döntünk, akkor megbízható forrásból, faiskolai árudában szerezzük be.

Ősszel ültessük

Ültetéshez a lombhullás utáni, esetleg a kora tavaszi időszak a kedvező. A gesztenye a mészmentes, káliumban gazdag, savanyú kémhatású talajokat szereti. Az erősen szeles helyeket nem kedveli, viszont az enyhe szél kedvez a beporzásának. Helyigényes: 10 × 8 méteres térállást igényel, de az erősebb növekedésű magoncokat 20 × 25 méterre is ültethetjük egymástól. Vadkárnak kitett területen a telepítést követő néhány évben védeni kell a fák törzsét, de a tizenéves fákat már nem bántják a vadak.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A termőre fordult fák metszése csupán a beteg, elszáradt, törött ágak eltávolításából áll. A metszési helyeket kenjük le sebezhető anyaggal. Nem szükséges megművelni a fák alatti talajt, sőt, az a jobb, ha hagyjuk, hogy ősgyep alakuljon ki alatta, ami javítja a talaj szerkezetét, víz- és levegőgazdálkodását, és megakadályozza a talaj lemosódását.

Egy hónapig tárolható

A szelídgesztenye termése szeptember közepétől november elejéig érik. A felnyílt kupacsokból a mag kihullik a földre, vagy azzal együtt esik le. A föl nem nyílt termést érdemes kupaccsal együtt gyűjteni,

mert így lényegesen hosszabb ideig tárolható. A felnyílt kupacsú termésből viszont a legegyszerűbb kitaposni a magokat. A terméseket ne bottal verjük le, mert éretlen termést is leüthetünk, illetve bármilyen apró, a fakérgen ejtett sérülés a fa pusztulását okozhatja. A terméseket szellős, hűvös helyen, vékonyan (10-20 centiméter) elterítve, legfőleg egy hónapig tárolhatjuk. A zárt kupacsú termés ennél hosszabb ideig eláll.

Betegségek, kártevők

A szelídgesztenye jól beilleszthető az ökológiai szemléletű, környezetkímélő gazdálkodásba. Az egyik legveszedelmesebb

károsítója a kéregrák (*Cryphonectria parasitica*). A betegség tünetei már messziről észrevehetők: a fertőzés fölötti rész hirtelen, forrázásszerűen elhal, és a fákon úgynevezett zászlók jelennek meg. A fiatal fákon a besüppedő, elszíneződő kéreg is jól fölismerhető tünet. A gomba sebzavarázsa, ezért elengedhetetlen a fák sérüléseinek minél hamarabbi kezelése, illetve a fertőzött ágak eltávolítása, megsemmisítése. A mechanikai mellett a biológiai védekezés is szóba jöhet: ún. hipovirulens törzsekkel oltják be a megbetegedés kezdeti állapotában lévő fákat. A talajban élő mikroorganizmusokat is segítségül hívhatjuk: a humuszos, ásványi anyagokkal jól ellátott talajra terített érett istállótrágya-

MILYEN FAJTÁT?

Három, Nagymaros környékén szelektált fajtát szaporítanak a faiskolák. A *Nagymarosi 22* igen korai érésű, szeptember végétől gyűjthető. Termése nagy, héja fényes, nagy pecsétű. Húsa halványsárga, édes ízű, aromás, jól tárolható. Fája közepes vagy annál gyengébb növekedésű, koronája gömb alakú. Meleg, keleti, délkeleti fekvésben, jó minőségű talajon jól termékenyül.

A *Nagymarosi 37* kései érésű, október végétől gyűjthető. Termése nagy, jellegzetesen kúposodó. Héja vékony, fényes, világosbarna, könnyen hámozható. Húsa barnássárga, telt ízű, finom bűszkezetű. Jól tárolható. Fája erős növekedésű, koronája feltörekvő. Hűvös fekvésben, jó tápanyag-ellátottságú talajon kiegyenlítően terem.

A *Nagymarosi 38* október elejétől gyűjthető. Érése gyors lefolyású. Termése nagy, héja fényes, sárgásbarna, sötét csíkozott, igen tetszetős küllemű, jól tárolható. Húsa világossárga, telt ízű. A hazai fajtáink közül a legjobban alkalmazkodik a különböző termőhelyekhez. Fája közepesen erős növekedésű, koronája lapított gömb alakú. Hűvösebb fekvésben, mély rétegű talajon rendszeresen és bőven terem. A nagymarosi fajták kiválóságát jelzi, hogy a Bécsi Kertészeti Világkiállításon a *Nagymarosi 22* gesztenyefajta arany-, a *Nagymarosi 38* gesztenyefajta pedig ezüstérmet nyert. A fajtákat – a nagymarosiak segítségével – *Szentiványi Péter* szelektálta.

Az *Iharosberényi 2* fajtát Iharosberényben (Dél-Dunántúlon) szelektálták. Szeptember végén, október elején kezdődő, gyors érésű. Termése igen nagy, sötétbarna, intenzív ízű és aromájú. Fája szétterülő koronájú, erős növekedésű. Saját termőkörzetében, kiegyenlített éghajlaton, mély rétegű, termékeny lösztalajon terem megfelelően.

Az *Iharosberényi 29* fajtát ugyancsak Iharosberényben szelektálták. Késői érésű, október végén gyűjthetjük. Termése nagy, fényes, sima, barna, erős, intenzív aromájú. Fája terebélyesedő, közép-erős növekedésű. Saját termőkörzetében, hegyvidéken telepíthető, kiegyenlített éghajlaton, mély rétegű, termékeny lösztalajon terem megfelelően.

A *Kőszegszerdahelyi 29* fajtát Kőszegszerdahelyen találták. Október közepétől gyűjthetjük termését, amely nagy, sárgásbarna, jellegzetesen édeskes ízű. Fája szétterülő, sűrű koronájú, közepesnél erősebb növekedésű. Saját termőkörzetében, hegyvidéken vékonyabb termőrétegen is rendszeresen és bőven terem.

ban lévő hasznos élő szervezetek megakadályozzák a gomba terjedését. A kártevők közül a szelídgesztenye-gubacsdarázs (*Dryocosmus kuriphilus*) föllépésére számíthatunk.

Kenyérfának is hívják

A sült és főtt gesztenye mellett főként édesipari termékek alapanyagaként ismerjük, de előételek, levesek és húskételek alkotóeleme, sőt pálinkát, sört és bort is készítenek belőle. Az egészséges étrend fontos része is lehet: ásványi anyagokban, vitaminokban (B₁-, B₂-, B₆-, C- és E-vitamin) gazdag, gluténmentes lisztjét a lisztérzékenyek is fogyaszthatják. Kalóriaértéke hasonló a búzalisztéhez, nem véletlen, hogy nagyobb gesztenyetermő vidékeken kenyérfának is nevezik. A népi gyógyászat a termése mellett a kérgét, a levelét és mézként a virágát is használja.

Kiváló a méze

A gesztenye kiváló mézelő, méze sok tekintetben különleges. Szárazanyag-tartalma a virágmézek közül a legmagasabb,

HONOS

Nyugat-Dél-Dunántúlon, illetve Nagymaros környékén találunk szelídgesztenye-állományokat. A Dunántúlon egyes erdőkben, más fajok kivágásával alakultak ki összefüggő gesztenyeerdők, -ligetek, gesztenyefás legelők. A nagymarosi természetes gesztenyes erdőfoltokat Anjou királyaink Nápolyból, Firenzéből származó értékes fajták ültetésével, illetve Hunyadi Mátyás kertészei alakították.

ásványianyag-tartalma a mennyiség és az összetétel szempontjából is kimagasló. Mintegy 40-féle összetevőt tartalmazó illóolajának köszönhetően kiváló fertőtlenítő hatású. Zsírsavtartalma miatt keréngési, szív- és érrendszeri betegségek, ízületi gyulladások és nőgyógyászati panaszok kezelésére is használható. Értisztítő hatásának köszönhetően visszerezhajszáleres gondokra is ajánlják. Jó hatású kimerültség, vérszegénység, étvágytalanság esetén. Afrodiziákum.

Zeller Zoltán

ÉVSZAKVÁLTÁS

Az ősz, tobzódó színeivel csaknem ugyanolyan szép, mint a tavasz. A lombokra a természet varázsol különleges színeket, amelyek minden évben más és más árnyalatúak. A levelekben lévő tápanyagok, a sejtnedvek, a fényviszonyok, a csapadék mennyisége és a hőmérséklet együtt keverik ki az árnyalatokat: kedvük szerint rózsaszínre vagy lilásra, sárgásra vagy rozsdaszínűre, narancsra vagy vörösre.

KÁROK

Hosszan tartó forróság szárította a földet, égette, perzselte a leveleket, heves jégeső aprította a lombokat, és döntötte le lábukról a lágy szárú növényeket. Orkánerejű szél tépázta, rázta a fák törzseit, akaszkodott a cserjék ágaiba. Sok növény a segítségünkkel sem tudta kiheverni a károkat. Már nyár közepén megtizedelődött az álmomány, így könnyebben és időben adja át a helyét a soron következő fajoknak.

SUTA SZÉPSÉG

A melegedés velejárója, hogy mind hosszabbra nyúlik az ősz, és a hajnalok is enyhébbek. A csupán néhány hétig tartó szép nyárutón még utolsót virítanak a nyári virágok, erőteljesen illatozva búcsúznak a fagyok beköszönte előtt. Kissé suta szépségük választ út elé állítja az embert, már lecserélnénk a nyárit őszi növényekre, ám sajnáljuk is őket. Az elhatározás az idén ősszel nem okoz sok töprengést, az időjárás bizony már a nyár közepére meghozta a döntést.

ŐSZI ALKOTÓMUNKA

Az ablakhoz közeli edényekbe és virágágyakba, a muskátlik helyére ültessünk színben összeillő krizantémokat, nagy virágú árvácskákat. A télre készülve bátran válogassunk az élénk színek közül. Jó hidegtűrők, tavasszal újra növekedésbe kezdenek az akasztós cserepekben mutatós, mini virágú csüngő árvácskák (*Viola wittrockiana* 'Cool Wave'). Válogassunk kedvűnkre a hűvös évszakban is mutatós, virágzó és örökzöld dísznövényfajokból (pl. *Hedera*, *Hebe*, *Gaultheria*, *Erica*, *Calluna*, ciklámen, alacsony termetű fenyőfélék), igazi alkotómunka az ízléses őszi-téli kompozíciók összeállítása.

MUNKÁS HETEK

A nyári lazítás után az őszi munkásabb heteket tartogat. Magunknak kedvezünk, ha a feladatok javát még a kellemes időben elvégezzük. Ám nem érdemes kapkodni, a kert jelzi, mi miután következik. Mégis, hogy semmi ne maradjon el a tervezettből, állítsuk össze a gyeppel, az évelő-ágyással, az egynyári, balkon- és fás szárú növényekkel, a konyha- és fűszerkerttel, illetve a kerti eszközökkel és berendezésekkel kapcsolatos feladatlistát. Örömlés kipipálni a sorból azokat, amelyeket már megvalósítottunk.

A növényváltással kezdjük, jó, ha a növényeknek kellő idejük marad az átgökerezéshez. Elnyílásuk szerint számoljuk föl sorra az egynyári virágokat, a balkonnövényeket a virágládákból, edényekből, illetve az évelők közül a vegyes ágyásokból.

GUMÓSOK ÉS HAGYMÁSOK

Szedjük föl a dáliagumókat, ássuk ki a kálatöveket. Hagyjuk, hogy a hajtások és a levelek visszaszáradjanak, csak később távolítsuk el azokat. A gumókat tisztítsuk meg a földmaradványoktól, megszáritva csomagoljuk be, és tegyük a téli tárolásra alkalmas száraz, hűvös helyre. Ezzel együtt ne feledkezzünk meg a következő tavaszra virító hagymás növények virághagymáinak ültetéséről. Válogassuk át a nyáron folszedett hagymákat, és készítsük elő a helyüket.

KROSSZANDRA

A krosszandra (*Crossandra infundibuliformis*) nyár végén, ősszel kapható, mutatós és hálásan virágzó szobanövény, mely hosszantartó virágzása miatt érdemel figyelmet. Dél-Indiában és Sri Lankán honos, ott tavasztól ősziig nyíló, fényes levelű félcserje.

ŐSZI ÉVELŐK

Ültessünk ősszel nyíló évelőtöveket, egészítsük ki a nyári állományt, így folyamatosan virágzó, szép sort alakíthatunk ki. Ke-

ressünk a most virító fajták közül nekünk tetszőt. Meggyőződhetünk a növény virágzáskori méretéről, a nyílás idejéről, a virágok színéről, alakjáról. A nagy cserepes évelő növények többségét tudnivalókkal ellátott kártyával értékesítik. Kis rajzok utalnak a növények talaj-, fény- és vízigényére, ezzel segítik az eligazodást.

A KONYHAKERTBEN

A konyhakertből is kikerülhetnek már a letermett növények. Takarítsuk ki az összes növényi hulladékot, levelet, az esetlegesen a töveken maradt, elrothadt terméseket, ezzel megakadályozhatjuk a csigák és egyéb kártevők felszaporodását. Jó arasznyira vágjuk vissza az évelő fűszernövényeket (zsálya, tárkony, lestyán, rozsmaring, levendula). Szedjük össze a támasztókarókat és egyéb segédanyagokat, vödörket, edényeket. A talaj felásásával a fagyokig még várhatunk, fontosabb, hogy időben befejezzük a növények ápolását.

KÁLIUM, FOSZFOR

A gyeppel a nyári száraz, forró hónapokban szenvedett a stressztől. Amikor a növekedés feltételei újra kedvezővé válnak, megkaphatja az őszi tápanyagot. A foszfor- és káliumtúlsúlyos, de nitrogénben szegény tápanyaggal segíthetjük, hogy a gyökerek a tél beállta előtt megerősödjének. A kereskedelmi trágyaszóró nagy segítség a pontos adagolásban.

Kérdések és válaszok

Miért nem virágzott némelyik évelő növény az idén?

A tömött, nagy csoportokat képző fajoknak egyszer csak nincs helyük újabb, friss gyökerek képzésére, olyankor előfordulhat, hogy satnyán nyílnak, vagy egyáltalán nem nevelnek virágokat. Elérkezett az ideje a túlbujázott tövek töosztásának, amire az őszi időszak kiválóan alkalmas. Ásóvillával vagy lapáttal óvatosan emeljük ki a növényt a talajból, majd szedjük szét a nagyobb csomókat. A közéjük nőtt gyomokat is távolítsuk el. Az életerős hajtásokat ültessük új, vagy az eredeti helyükre. Az öreg, lekopaszodott, megfásodott középső részre nincs szükségünk. A fölöslegesnek tűnő oldalhajtásokat is továbbnevelhetjük. Kertünk folyamatosan alakul,

mozgásban van, nemcsak az időjárás, de a növényeink változása miatt is. Jól jöhetnek még a megerősödött példányok később.

Természetesen is pótlódnak a tápanyagok?

A talajból fölvevő tápanyagok elraktározódnak a növényi részekben. Amikor a lágy szárú növények levelei és szárai őszi a földre borulnak, lassan megindul a

tápanyagok lebomlása, majd a föltárolódásuk. Kerti körülmények között a lebomlást és a talajba kerülést különféle rovarok, giliszták, talajlakó gombák és baktériumok végzik. Ugyanez a folyamat megy végbe, csak gyorsabban, a komposztkészítés során.

Teletessük a muskátlit?

Ha nagyon szép, különleges a fajta, illetve ha van megfelelő helyünk a teletetésre, akkor érdemes megpróbálkozni vele. Gyakori, hogy a bérházak folyosói, lépcsőházai megtelnek a tél elől behordott muskátlikkal. A hálás, strapabíró, kártevőtől kevésbé fenyegetett, gazdagon nyíló példányoktól nehezen válnak meg a tulajdonosaik. Legjobb a száraz környe-

zet, nem igénylik a meleget, de a megfagyott tövek visszafordíthatatlanul károsodnak. A helyiség hőmérsékletétől és fényviszonyaitól függően a gyökerek nedvességet is igényelnek. Havonként legalább egyszer öntözzük meg a növényeket. Épp csak annyi vizet adjunk, hogy a tövek ne száradjanak ki. Nagyon világos és meleg helyeken az angol muskátlik gyakoribb vízellátást igényelnek. Teleltetés előtt vágjuk vissza a nyáron nagyra nőtt példányokat (így kisebb helyen elférnek). A hajtásokat a tőtől jó arasznyira, le-

vél fölött vágjuk vissza. A beteg, károsodott, nyáron át kínlódtott növény átteleltetésével nem érdemes foglalkozni.

Merényi Alexandra összeállítása és felvételei

Gyomirtó ✓

Glialka® Express 6H

Itt...
négy...
három...
kettő...
egy...
HAT!

Kwizda Agro

LÁTVÁNYOS HATÁS MÁR 6 ÓRA ALATT!

A könnyen felhasználható Glialka® Express 6H gyorsan és totálisan kiirt minden gyomot!

A praktikus kiszerelésnek köszönhetően ezentúl nem kell a permetlékészítéssel bajlódni! Egyszerűen csak a gyomnövényekre kell permetezni a palack tartalmát, a többit elvégzi Ön helyett a Glialka® Express 6H.

Táplálunk és védünk

www.szepzold.hu

Környezetbarát, kiváló minőségű, biztonságos.

GLIALKA

Hold-naptár

2015. szeptember – november

	SZEPTEMBER				
	19. Szombat	Vilhelmina Friderika			
	20. Vasárnap	Máté, Mirella			
	21. Hétfő				
	22. Kedd	Móric, Ottó			
	23. Szerda	Tekla, Lina			
	24. Csütörtök	Gellért, Mercedesz			
	25. Péntek	Eufrozina, Kende			
	26. Szombat	Jusztina, Ciprián			
	27. Vasárnap	Adalbert, Döme			
	28. Hétfő	Vencel Mihály, Mikes			
	29. Kedd				
	30. Szerda	Jeromos, Örs, Médea			
	OKTÓBER	Malvin			
	1. Csütörtök				
	2. Péntek	Petra, Tamás			
	3. Szombat	Helga, Gertrúd			
	4. Vasárnap	Ferenc, Edvin, Zóra			
	5. Hétfő	Auréli, Galina			
	6. Kedd	Brúnó, Renáta			
	7. Szerda	Amália, Márk			
	8. Csütörtök	Koppány, Demeter			
	9. Péntek	Dénes, Andor			
	10. Szombat	Gedeon Brigitta, Gitta			
	11. Vasárnap				
	12. Hétfő	Miksa Kálmán, Ede			
	13. Kedd				
	14. Szerda	Helén, Beatrix			
	15. Csütörtök	Teréz, Terézia			
	16. Péntek	Gál, Aurélia, Bedő			
	17. Szombat	Hedvig, Hédi, Rudolf			
	18. Vasárnap	Lukács, Ambrus			
	19. Hétfő	Nándor Vendel, Artúr			
	20. Kedd				
	21. Szerda	Orsolya			
	22. Csütörtök	Előd, Korinna			
	23. Péntek	Gyöngyi, nemzeti ünnep			
	24. Szombat	Salamon, Ráhel			
	25. Vasárnap	Blanka, Bianka			
	26. Hétfő	Dömötör, Albin			
	27. Kedd	Szabina			
	28. Szerda	Simon, Szimonetta			
	29. Csütörtök	Nárcisz, Melinda			
	30. Péntek	Alfonz, Stefánia			
	31. Szombat	Farkas			
	NOVEMBER				
	1. Vasárnap	Marianna, mindenszentek			
	2. Hétfő	Achillesz, Tóbiás			
	3. Kedd	Győző, Hubert			
	4. Szerda	Károly, Karola			
	5. Csütörtök	Imre, Zakariás			
	6. Péntek	Lénárd			
	7. Szombat	Rezső, Csenge			
	8. Vasárnap	Zsombor, Kolos			
	9. Hétfő	Tivadar, Szibilla			
	10. Kedd	Réka, Ariel			
	11. Szerda	Márton, Martin			
	12. Csütörtök	Renátó, Jónas			
	13. Péntek	Szilvia, Bulcsú			
	14. Szombat	Aliz			
	15. Vasárnap	Albert, Lipót			
	16. Hétfő	Margit, Ödön			
	17. Kedd	Hortenzia, Gergő			
	18. Szerda	Jenő			
	19. Csütörtök	Erzsébet, Zsóka			
	20. Péntek	Jolán, Edmond			
	21. Szombat	Olivér			
	22. Vasárnap	Cecília			
	23. Hétfő	Kelemen, Klementina			
	24. Kedd	Emma, Flóra, Virág			
	25. Szerda	Katalin, Katinka			

	Telihold		Fogyó hold		Újhold		Növő Hold
	Kos		Bika		Ikrek		Rák
	Oroszán		Szűz		Mérleg		Skorpió
	Nyilas		Bak		Vízöntő		Halak

	Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)
	Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)
	Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondolni, amelyeknek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)
	Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termés (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó
	E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni
	E napokon a föld felett élő kártevők ellen érdemes védekezni
	Ezek a napok kedveznek a metszéshez
	Kert előkészítése, ásás, talajlazítás
	Gyógynövények vetése, ültetése, ezek fölszedése. A növények gyógyhatása fokozott
	Vermelni, rakározni e napon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő
	Ezek a napokon lehetőleg ne vermeljünk, ne rakározzunk, vagy rakjuk át a rakározott terményeinket. Rothadásveszély
	Csigairtas! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai
	Nemesítés, oltás, szemzés napjai
	Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő
	Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb
	E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni
	Ezek a szüret, gyümölcsszedés napjai – ilyenkor a léiztartalom fokozottabb
	Befőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer
	Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai
	E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfőlvévé képessége hatékonyabb
	Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása
	Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása
	Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprész pótlására ezek a napok javasoltak
	Fűnyírás napjai

FORRÓSÁG UTÁN

ZÖLDTRÁGYANÖVÉNYEK

Ne hagyjuk szabadon a letermelt, növénymaradványoktól megtisztított zöldségegyásokat, hanem vessük be zöldtrágyanövényekkel. Lombozatuk talajtakaróként szolgál, nem engedi kiszáradni a talajfelszínt. Elágazó gyökerük lazítja a talaj szerkezetét, a levágott és talajba dolgozott zöldtömeg szerkezetjavító, pótolja a nedvességet és a talajmikrobák számára szükséges szerves anyagot.

Kiváló zöldtrágyanövények a pillangósvirágúak, a lóbab, a szöszös bükköny (*képünkön*), a vöröshere, amelyek nitrogénnel gazdagítják a talajt. Ügyeljünk arra, hogy utánuk ne kerüljön borsó vagy bab, amelyek szintén a pillangósok családjához tartoznak. Ebben az esetben fehér mustárt vagy spenótot vessünk. A fehér mustár után ne vessünk keresztes virágú növényt, retket vagy káposztaféléket. Kiváló zöldtrágya a spenót, amely ásványi anyagokban gazdag, elágazó gyökerű,

nagy, gyorsan bomló zöldtömeget ad. Szeptemberben az áttelelő fajtákat (*Mata-dor*, *Eszkimó*) vessük elszórtan. Egy négyzetméterre 20-30 gramm vetőmaggal szá-

A tikkasztó nyári forráság után szeptemberben újra kellemesebb az idő. A nappalok ugyan rövidebbek, reggel már hűvös van, de napközben kellemes, langymelegben élvezhetjük kertünk színesedését. A növények is újból erőre kapnak. Még szedhetjük a paradicsomot, a paprikát, az uborkát, érnek az őszi zöldségfélék, az alma és a körte is lekívánczik a fáról. Elkezdhetjük a főlkészülést a következő évre.

moljunk. Gyümölcsfák, szőlőtőkék alá is vethetjük. A szeptemberben elvetett zöldtrágyanövényeket október-novemberben forgassuk a talajba.

BORSOSMENTA

Októberben telepíthetjük föld alatti indáról (sztolóiról), vagy tőosztással a borsosmentát (*Mentha piperita*). A túl-

burjánzott állományt is ekkor ritkíthatjuk. A menta lágy szárú, sztolókkal terjedő, évelő növény. Meleg- és fényigényes, de jó télálló. Víz- és tápanyagigénye is igen nagy, ezért csak öntözött kö-

rülmények között, mély termőrétegű, közepkötött, tápanyaggal jól ellátott talajon termesszük. Mivel nagyon erőteljesen terjed, érdemes nagyobb méretű, tápdús komposztfölddel megtöltött vödörbe ültetni, amelyet úgy ássunk a talajba, hogy a pereme a talajszint fölött legyen.

A legértékesebb, legillatosabb a virágzás előtt szedett fiatal hajtás vagy levél. Az előregeedett hajtásokat többször vágjuk vissza, hogy a nyár végére újabb, friss hajtásokat hozzon.

A borsosmentát húsok töltelékébe, citromos süteményekhez, gyümölcssalátákhoz használhatjuk. A mojito koktél alapfűszere, de készíthetünk belőle szörpöt is.

Teája emésztést serkentő, fejfájás-csillapító, epehajtó, görcsoldó, nyugtató. Hidegen csökkenti a hányingert. Megfázás esetén gőzölésre használható, hurotoldó, légzéskönnyítő.

ŐSZI LEMOSÓPERMETEZÉS

Lombhulláskor ne mulasszuk el az őszi lemosópermetezést. A legtokéletesebb az eredmény, ha kétszer permetezünk: első alkalommal akkor, amikor a lomb fele lehullott, másodszer pedig lombhullás után. A fa alatt összegyűlt, lehullott leveleket is permetezzük le, ezzel megelőzhetjük a hullott lombon áttelelő kórokozók, így a tafrina, a levéllikasztó betegség, a blumeriella, a kajszi- és diógnomónia, a monília, az alma- és körtevarasodás, valamint a rozsdá következő évi visszafertőződését. A második permetezés előtt távolítsuk el a csonthéjas fákra a gyümölcsmumiákat, amelyek szintén betegségforrások lehetnek. Az őszi lemosópermetezést (a tavaszihoz hasonlóan) nagy lémenyiséggel, áztatásszerűen végezzük. Használjunk mikro-szemcsés rézkészítményeket: *Cuproxat FW*, *Bordóilé Neo SC*.

A rézkészítmények a baktériumos megbetegedések és a tűzelhalás ellen is védel-

met nyújtanak, szilárdítják a növényi szöveteket, így segítik a vesszők beérését a tél beállta előtt. A gyümölcsfák mellett díszfáinkat, bokrainkat, különösen a rózsabokrokat is permetezzük le.

FIGYELJÜNK A KÉKES ŐSZIBAGOLYLEPKÉRE!

Szeptember végétől november közepéig rajzik a kékes őszibagolylepke, amelynek hernyói az idén tavasszal tömeges károkat okoztak az ország több részén a cseresznyésekben. A jobbra vadon élő gyümölcsstermő növényeken, berkenyén, kökényen, galagonyán, fűzön, mogyorón táplálkozó lepkefaj betelepedett a gyümölcsösökbe, ahol eddig nem tapasztalt kárt okozott: a hernyók májusban a cseresznye leveléből nagyméretű lyukakat rágta ki. Az őszi végén, tél elején éjjel repülő lepke csoportosan rakja le tojásait, amelyekből

tavasszal ceruza vastagságú, hatalmas, zöldesfehér, sárga oldalcsíkozású hernyók fejlődnek. A molyokat fény-, illetve feromoncsapdával gyéríthetjük. A levelek összegyűjtése és elégetése, az őszi és kora tavaszi lemosópermetezés alapvető fontosságú a károsító újbóli megjelenésének megakadályozása érdekében. Ha már az idén rágásokat tapasztaltunk, a *Dipel ES* készítményt 2-3 alkalommal, 8-10 napos időközökkel kijuttatva biológiai módon védekezhetünk a fiatal lárvák ellen.

IGÉNYES DIÓ

Régen szinte minden falusi kertben díszlett egy-egy diófa, amely nem csak termett, hanem terebélyes lombkorájával hűs árnyékot adott. A mostani, fölmelegedő időjárásban, amikor nyáron a 35 °C fölötti hőmérsékletek sem ritkák, érdemes elgondolkodni azon, hogy a ház közelébe diófát ültessünk. Bár a fajták már 3-4 éves korukban termőre fordulnak, terebélyes ágrendszert, lombot csak több mint tíz év után nevelnek.

A dió kifejezetten fény- és vízigényes növény, ezért mély rétegű, humuszban gazdag, jó vízellátottságú talajba, szélvédett helyre ültessük. Érzékeny a tél végi, tavaszi fagyokra, amelyek leginkább a csupasz barkarügyeket károsíthatják. Bár a fajták öntermékenyülők, a dió nagy bizton-

sággal csak akkor terem, ha a közelében van porzótárs. A gyorsabb termőre fordulás és a jó gyümölcsminőség érdekében mindenképpen oltványt ültessünk, lehetőleg tavasszal, a háztól, kerítéstől vagy más növényektől, a veteményeskerttől 8-10 méterre, mert a dió közelében – a levelekben található juglon allelopátiás hatása, valamint a mélyárnyék miatt – nem él meg más növény. A legáltalánosabban ültethető, erős növekedésű, későn fakadó, így kevésbé fagyérzékeny fajta az *Alsószentiváni 117*. Könnyen törhető, jó minőségű termést ad a *Milotai 10*. Alacsonyabb fát nevel, nagyon jól termékenyül a *Tiszacsécsi 83*, valamint a kaliforniai származású *Pedro*. Nagy vízigénye miatt rendszeresen öntözzük. A dió leginkább májustól júniusig, a csonthéjképződés idején, valamint augusztusban a gyümölcsbél képződésekor igényli a vizet, különösen aszályos években.

Összeállította: Pap Edina

Erdei CIKLÁMEN

Kora ősszel Sopron környékén járva óhatatlanul belebotlunk a ciklámenbe.
Ha szerencsénk van, egész mezőket találhatunk.
Rózsaszín virágai párnákat alkotva virítanak, és ha közelebb hajolunk, az illata is elvarázsol.

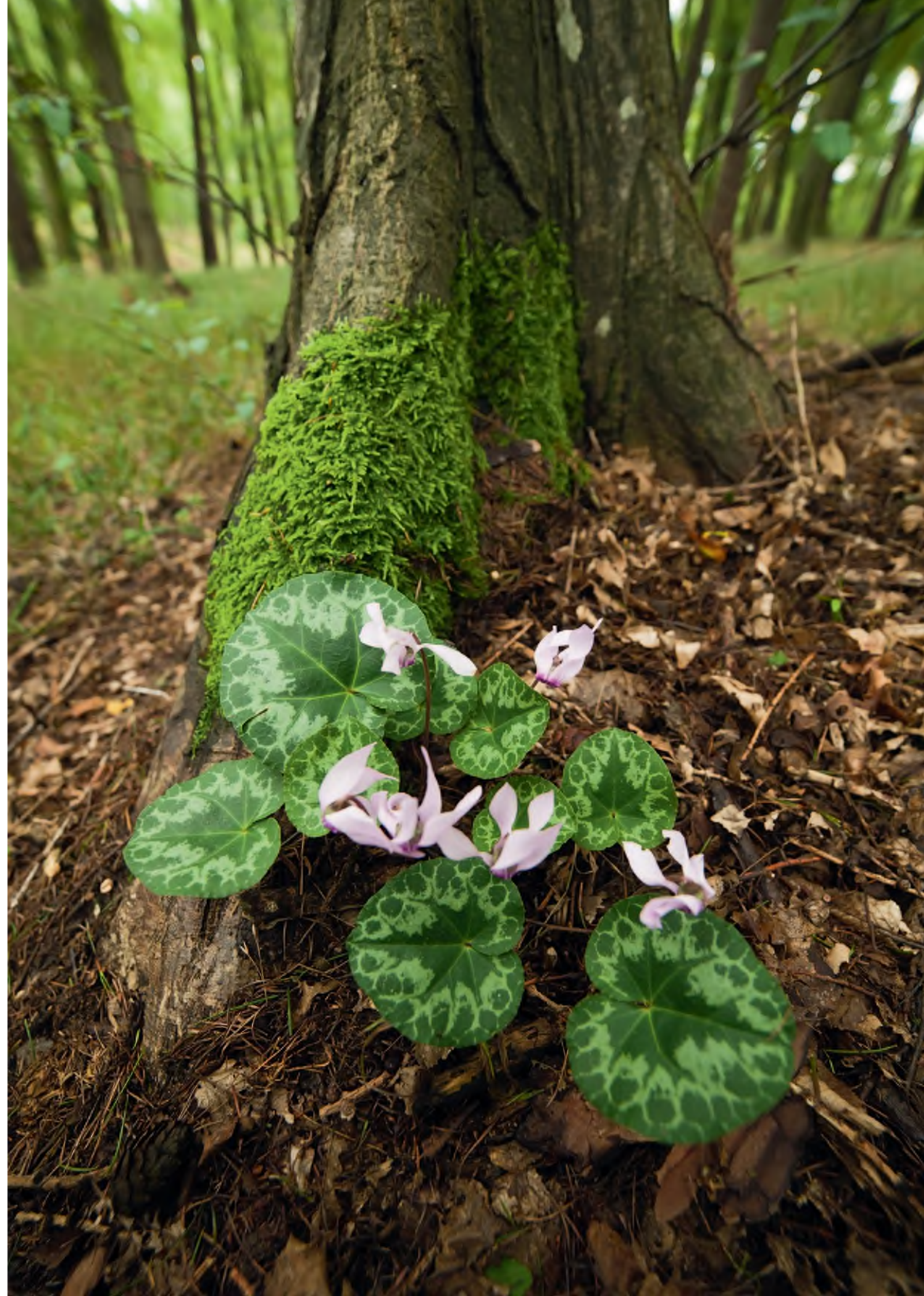
Az erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*) a kankalinfélék családjába tartozó nemzetség egyetlen, Magyarországon (főleg az Alpokalján) őshonos faja. Neve a görög *kuklosz* szóból ered, mely kereket, íveltet jelent, és amely a virágzás után spirál alakban föltekeredő érdekes virágszárra utal. Régi nevei (disznókenyér, disznórépa, kunalma) a gumójára utalnak, amelyeket előszeretettel fogyaszt a vaddisznó és a makkoltatott házi disznó. Eredeti elterjedési területe Észak-Afrika, Nyugat-Ázsia és Európa volt, ami az ember közreműködésével jelentősen kiterjedt: a mérsékelt éghajlatú területeken ma már sokfelé megtalálható. Főleg hegyvidékeken, üde lombdombokban, Magyarországon a zalai bükkösökben, soproni fenyvesekben nő. Kifejezetten mészkerülő.

HOL KERESSÜK?

Ha a Muck felé vezető úton indulunk fölfelé, akkor a Károly-kilátóhoz vezető út kereszteződésénél sok virágot találhatunk, illetve a Várhely-kilátó környékén a Ciklámen tanösvény mutatja be a virágokat és azok élőhelyét.

Szórt állású levelei egyszerűek, szív alakúak vagy oválisak, a levélnyele hosszú. Jellegzetes alakú rózsaszín, lila vagy piros, bimbósan sodrott hatást keltő virágai júliustól szeptember végéig nyílnak, és igen illatosak. Ahol jól érzi magát, ott gyorsan elszaporodik. Az érett magtok spirálrugóhoz hasonlóan fölcsavarodik, és könnyedén szétlöki a növény magjait. Gyökere az emberre mérgező. Magyarországon szigorúan védett növény.

Molnár Péter

Sokszínű és sokoldalú TÚZESŐ

Bár nevét valószínűleg a virágzata miatt kapta, leginkább levéldísznövényként használjuk a tűzesőt, vagy más néven tűzgyöngyvirágot. A kertészeti hibridek lombja olyan sokféle színű és mintázatú, hogy egész évben színessé tehetik a kertünket, erkélyünket.

Egyszerű, jelentéktelen virágaik tömegben nagyon mutatósak (Heuchera 'Plum Royale')

Őszi virágláda tűzesővel, csarabbal és tarkalevelű meténggel

A tűzesők a közismert bőrlevéllel (*Bergenia*) és a kőtörőfűekkel (*Saxifraga*) tartoznak egy családba. Latin nevük (*Heuchera*) Johann Heinrich von Heucher (1677–1747) német orvos-botanikusnak állít emléket. Öt-tíz centiméter átmérőjű leveleik karélyosak, párnaszerű megjelenést kölcsönöznek a növénynek, azok közül emelkednek ki az apró virágokból álló laza fűrtök. Mintegy 37 *Heuchera*-faj létezik, valamennyi Észak-Amerikában honos. A nemesítésben csak néhány játszik szerepet. Egymással jól kereszteződnek, és mivel élőhelyeik és levézetük, virágzatuk sokféle, ezért a hibridek is igen változatosak, nagyon sokoldalúan használhatók a kertben. A turbántok- (*Tiarella*) fajokkal keresztezve hozták létre a *Heucherella* nevű hibrideket, amelyek levele mélyebben karélyos, virágaik szirma rojtosabb.

Kiválóan elviselik a hazánkban jellemző nyári hőséget, szárazságot, levézetük napos helyen a legszebb, de a száraz árnyéket is tűri, viszont ott lassabban szaporodnak. A pangó vízre érzékenyek, de ha rendszeresen kapnak csapadékot, akkor egész nyáron hoznak új leveleket, és virágoznak. Alacsony termetük miatt az élőágyások első részébe, nagyobb foltokba ültessük, de talajtakaróként is használhatjuk. A mi éghajlatunkon örökzöldek, leveleik tavasszal újulnak, akkor már levághatjuk az előző évi megcsúnyult leveleket. Mivel télen és kora tavasszal is van lombjuk, nagyon jók a náluk magasabb tavaszi hagymás növények (tulipánok, nárciszok, jácintok, magasabb krókuszok) alá. Néhálynak a virágzata is igen szép, másoké jelentéktelenebb. Ha nem hagyjuk virágozni, akkor szebb lesz a lombja. Ám mégse mondjunk le róluk, mert a légies megjelenésű virágzatok nagyon szépen mutatnak más, robusztus virágok (rózsák, liliomok, dália, gyűszűvirágok, margaréták)

A Heuchera- és Heucherella-levelek változatossága minden képzeletet felülmúl

Heuchera 'Midnight Rose'

Tavaszi hagymások alá kiváló talajtakaró, keressünk színben illő fajtákat (Heuchera 'Sugar Plum')

Némelyik fajta csoportosan ültetve bőséggel ontja virágait (Heuchera 'Paris')

Lombjuk áttel (Heuchera 'Peach Flambe')

Az ágyás virág nélkül is színes a tűzesőkkel

A tűzeső és a turbántok keresztezésével jöttek létre a Heucherella-hibridek (Heucherella 'Dayglow Pink')

A SZERZŐ ÉS A TERRANOVA NURSERIES FELVÉTELEI

Bunkóliliommal (Cordyline), sással és borostyánnal vegyes őszi összeültetés

között és alatt, vagy ugyanezekkel vázában csokorlazítóként. Virágaik is sokféle színűek: a zöldes levelűeké általában vörös vagy bíborszínű, esetleg rózsaszín, a sárgás levelűeké többnyire fehér, a bordóké pedig krém- vagy bíboráryalatú. Majdnem fekete lombszínű változatokat is ismerünk, azok napsütötte helyen a legszebbek, és élénk színű virágokkal társítva nagyon látványosak. Párnás habitusa miatt nagyobb sziklakertbe is ültethetjük, sok faj eredetileg is köves, sziklás élőhelyeken fordul elő.

Három-négy évenként érdemes szétszedni és megfiatalítani a töveket, így szaporítható is. Magról is könnyű lenne, ráadásul

nagy változatosságot is ígérne, ám nem minden növény hoz csíráképes magot.

Balkonládában vagy dézsában, önmagukban vagy más növényekkel együtt is mutatósak, jól viselik a teleinket, olyankor is csak a pangó víztől kell óvni őket. Nyár végén, amikor a balkonládákban már elfáradtak az egynyári virágok, ültethetünk helyettük többféle színű tűzesőt, esetleg csarabbal (*Calluna*), erikával (*Erica*) vegyesen. Fagymentes időben öntözzük, így egész télen gyönyörű színes erkélyünk vagy ablakunk lehet. Tavasszal kiültethetjük a kertbe, vagy maradhat a ládában nyári dísznek.

Józsa Kata

KIVÁLÓ MAGYAR ÁRUDAK

Budai Kertcentrum

Az áruda vezetői utazásaik során Ázsiában sok helyen látták a „same same... but different” angol nyelvű feliratot. Mindenki ugyanazt árulja, mégis kicsit másképp. Hisznek abban, hogy ha a saját világukon belül jól és egy kicsit másképp csinálják a dolgukat, akkor sikeresek lesznek. Ebben hisznek ők is: különbözni akarnak másoktól, békességben élni, élvezni a mindennapokat, és másokkal is éreztetni a kertészet iránti elhivatottságukat. Erről szól a Budai Kertcentrum.

1021 Budapest, Budakeszi út 95.
Tel.: (+36)-(30)-396-5687,
(+36)-(30)-201-8669,
(+36)-(30)-944-8263
www.budai kertcentrum.hu
E-mail: info@budai kertcentrum.hu
Nyitva tartás: Hétfő–szombat: 8.00–18.00

Plant Orient Kertészeti Áruda

A csákvári kertészeti áruda tavaly tavasszal nyitotta meg kapuit. Ahogy szlogenjük is hirdeti: „Ami a házon kívül”, a kert teljes berendezése, a burkolattól a szökőkútig, illetve a növények teljes választékáig minden megtalálható. Ajándéktárgyakat, lakásdíszeket, szobanövényeket, növényvédő szereket is kínálnak. Vállalják a megvásárolt termékek házhoz szállítását, ültetését.

8083 Csákvár, Széchenyi u. 84.
Tel.: (+36)-(20)-570-5843
www.plantorient.hu
Nyitva tartás:
Hétköznap: 9.00–18.00,
szombaton: 9.00–16.00.
(Január–februárban zárva)

Alsótekeresi Faiskola

Az Alsótekeresi Faiskola árudája a 95 éve működő faiskolai üzem mintaboltja. Ez biztosítja a vevőknek az állandóságot, a megbízhatóságot, az ismertséget. Az áruda egyike azoknak, amelyek a legnagyobb választékot kínálják szabadföldi dísz- és gyümölcsfaiskolai termékeikből. A legjobb hazai kertészeink évelőivel, fűszer- és balkonnövényeivel, valamint olasz mediterrán növényekkel egészítik ki a választékot, illetve számos új fajtát, saját szelekciót is kínálnak. Bemutatókertjük-

ben ötleteket kínálnak a kertészkedőknek. A szakképzett személyzet minden segítséget megad a növények kiválasztásához, ültetéséhez, ápolásához.

8130 Enying, Fenyő u. 7. (A Balaton mellett a 7-es főközlekedési út 100-as kilométerközénél)
Tel.: (+36)-(22)-374-384
www.altekfa.hu
E-mail: info@altekfa.hu
Nyitva tartás: Hétfő–szombat: 8.00–17.00, péntek: 8.00–18.00

Örökzöld Kertészet

A soproni kertészetben a térség egyik legnagyobb, legszebb választékával várják a kertbarátokat. Nagy hangsúlyt fektetnek a minőségre, a rendszeresen megújuló termékínálatra, továbbá a vásárlók gondos tájékoztatására. Kerámiákkal, kertészeti kiegészítőkkel és minőségi földkeverékekkel, tápanyagokkal, faiskolai kellékekkel egészül ki a színes növénypaletta. Különleges és hagyományos növényeik közül néhány: formanövények, citrusfélék, gyümölcsstermők, díszfák, díszcserjék, vízinövények, balkon- és dézsás növények, szobanövények, díszfüvek. Földlabdás örökzöldjeiket a közel 30 hektáros faiskolájukban nevelik. Szolgáltatásaik a házhoz szállítástól, a kertépítésen át a növénykölcsonzásig terjednek. Webshopjukból több ezer növény és kertészeti kiegészítő rendelhető országos kiszállítással.

9400 Sopron, Győri út 52.
www.orkozold.hu
Nyitva tartás: Hétfő–szombat: 8.00–18.00, vasárnap: 8.00–12.00

Pannónia Üzletház

A 23 éve működő vitnyédi áruház óriási választékkal – kertészeti, szőlészeti, barkács- és egyéb termékekkel – várja kedves vásárlóit. Rendkívül fontos számukra a vevők elégedettsége, a magyar termékek, a személyes kapcsolatok és a korrektség. A vásárlók széles árfekvéspan megtalálják náluk a keresett termékeket. Szakképzett, figyelmes kollégák segítik a vásárlást, és tájékoztatást nyújtanak a termékek használatáról.

9371 Vitnyéd, Fő út 1/a
www.pannoniavitnyed.hu, www.facebook.com/PannoniaVitnyed
Tel.: (+36)-(96)-241-188, (+36)-(96)-242-001, fax: (+36)-(96)-241-188/120
E-mail: pannoniavitnyed@gmail.com
A nyitva tartás évszakonként változó, bővebben az áruda elérhetőségein.

Oázis Kertészet, Tatabánya

A tatabányai kertészeti áruház árukészletének kialakításánál igyekeztek maradéktalanul figyelembe venni a vásárlók igényeit. Császári kertészetük 30 éves termesztőmúltja a biztosíték arra, hogy náluk minden évszakban egyedülállóan széles a virágzó cserepes növények kínálata. Kerttel vagy gyümölcsösrel rendelkezők, vagy csak a lakásuk, erkélyük szépítését tervezők is megtalálják nálunk mindent. Céljük olyan kertészeti áruház működtetése, amely a vásárláson kívül az egész család számára nagyszerű programot is ígér, valódi oázis a rohanó városban.

2800 Tatabánya, Erdész u. 39.
Tel.: (+36)-(34)-200-207
www.oazishu/aruhas/tatabanya
E-mail: tatabanya@oazishu
Nyitva tartás:
Hétfő–szombat: 8.00–19.00

Keresztúri Kertészet

A 15 éve működő kertészeti árudában és kertészetben 7000 négyzetméteren gazdálkodnak, amelyből 1000 négyzetméter fűthető fóliasátor, 1000 négyzetméter szabadföldi termelés és 1000 négyzetméter bemutatókert, amely az évenként megrendezett Beppler Fajtabemutató és Kertésztalálkozó helyszíne. A termesztőüzem is nyitott a vásárlók számára. Muskátl-, balkon- és egynyárinövény-kínálatuk egyedülálló, közel 600 fajból áll. Évről évre bővül a zöldségpalánta-választékuk. Ősre 80 krizantémfajtát és árvácskákat nevelnek. Faiskolai kínálatuk a dísz- és gyümölcsfa-iskolai növényeket is magába foglalja.

Balatonkeresztúr, Iskola u. 25.
(a 7-es főút mellett)
Nyitva tartás: Hétfő–szombat: 8.00–17.00, tavasszal 19 óráig.

LavandArt kertészet

Azt vallják, hogy sikerük titka a széles, minőségi áruválaszték, a folyamatosan érkező, új termékek, a naprakész weboldal, ahol 3D-s túrát tehetünk a kertészetben, illetve a webshop. Nagyon fontosnak tartják a családi légkört. Náluk nemcsak szakértelemmel, hanem őszinte vendégszeretettel is találkozhatunk. Szerintük a kiváló minőségű áru reklám nélkül is eladja önmagát.

2730 Albertirsa, Bicskei út 52.
(a 4-es főút 52-es kilométerközénél)
Tel.: (+36)-(20)-598-9900,
fax: (+36)-(53)-999-295
www.lavandart.hu
E-mail: info@lavandart.hu,
lavandart@lavandart.hu
Nyitva tartásuk időnyenként változó, a honlapon elérhető.

Hibiscus Faiskola

A családi hangulatú áruda az idén 25 éves. A keresett növényekből (egynyári és évelő virágok, rózsák, díszcserjék, díszfák, gyümölcsfák, örökzöldek, mediterrán növények) igyekeznek teljes választékot kínálni, kedvet csinálni a szép kert kialakításához. Az áruda szerves része a gazdabolt, ahol a növényvédő szerek mellett ingyenes növényvizsgálattal és szaktanácsadással állnak vevőik rendelkezésére.

8638 Balatonlelle, Kossuth Lajos u. 77.
Tel.: (+36)-(85)-554-277,
(+36)-(20)-921-7486
www.hibiscusfaiskola.hu
E-mail: hibiscusfaiskola@gmail.com

Gyógynövények úton-útfélen

Ha kiléptek a házatok kapuján, akár jobbra vagy balra indultok, biztosan találtok begyűjthető, gyógyteához való gyógynövényeket. Használjátok ki a napsütéses őszi napokat, és induljatok el gyógynövényeket gyűjtögetni, hogy feltöltsétek télire a készleteket.

Már épp megérett a játszótér melletti mogoró, a csoportosan növe, sallangos szőrökkel borított, alma nagyságú termése jó játék. Borzos kis tündérek feje készülhet belőlük, ha találtok hozzáillő testet. A levelét és a kergét is használják, az összetört mogoró mézzel és borsal elkeverve gyógyítja a náthát és a köhögést. Az úton-útfélen növe cickafark is nyílik még. Jártatokban-keltetekben begyűjthetitek a házi patika alapgyógynövényét. Sokoldalúan használjátok: lehet inni, áztatni, jó öb-

lőgetésre, borogatásra, és krém is készülhet belőle.

A körömvirág nem terem vadon, de balkonládában és a kertben is nevelhető. Ha elszórájátok a magjait, akkor újravet magát, és rengeteg virágot hoz. Készíthettek körömvirágolajat: a leszett virágszirmokra öntsetek hidegen sajtolt napraforgóolajat, és áztassátok legalább két hétig. A leszűrt olajat a kisebb-sebkekre kenhetitek. Aki a belvárosban lakik, és onnan csak ritkán tud kimozdulni,

az is begyűjtheti a csipkebogyót, a vadgesztenyét, a csalánt és a homoktöviszt. A parkokban tömegesen nőnek, csak arra figyeljete, hogy nagyon poros vagy kutyák által látogatott helyekről ne gyűjtsetek be semmit. Ha megszáritottátok, készíthetitek keveréket, és papírzacskókban vagy befőttesüvegben tároljátok.

Teakeverék náthára

Hozzávalói: bodza, citromfű, csipkebogyó, hársfa, cickafark, kakukkfű, menta azonos arányban.

Tök játszóház

Szükséges anyagok: sütőtök, díszitők, leveles ágak, őszi falevelek, fogpiszkáló, drót, használt nyomtatópapír, olló, ragasztó, filc.

A természetben gyűjtött falevelekkel, ágakkal saját elképzeléseitek szerint díszítsétek a tököket, a rögzítéshez drótkampókat vagy fogpiszkálókat használjatok. Rajzolhattok is rá alkoholos filccel. A szobátok, teraszotok díszé lehet, vagy ajándékba is adhatjátok. Fedezzétek föl, mi rejlik a félbevágott tök belsejében. Kézzel vagy kanállal kaparjátok ki a termés közepén található magokat és az őket körülvevő puha szövetet. Tegyétek tálba, és öntsétek föl kevés vízzel. Kézzel szedegessétek ki a magokat a tálból. A magok csúszósak, jó szórakozás velük játszani, száraz törőlkendőn szárítsátok meg őket. A sütőtök megmaradt részéből készülhet sült tök, tökpüré, sütemény, ivólé. A magokat nyersen vagy pirítva is elfogyaszthatjátok, de nyakláncot is fűzhetek belőle. Színes nyakláncot akrilfestékkel fessétek be őket. Számlós, sorba rendezős játékot is játszhattok velük.

ÖTLET:
A tökmagból szemeket is készíthettek, rajzoljátok rá filccel szemgolyókat

Készíthetitek ajándékba adható magtasakat. Használt nyomtatópapírból vágjátok ki egy tasak méretű darabot, hajtsátok össze, és ragasszátok össze az oldalait. (Magtasaksablonokat az interneten találtok.) Díszítsétek egyedi rajzokkal, és a hátoldalára rajzoljátok rá a használati tanácsokat: vetés májusban, év közben öntözés, szüret szeptember-októberben.

Összeállította: Thalmeiner Tünde, Szakács-Nagy Zsuzsa

Figyelemre méltó GYÖNGYVIRÁGCSERJÉK

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

A gyöngyvirágcserjék nem tartoznak azon virágos cserjék közé, amelyeket a növénybarátok a gyönyörűségtől elalélva csodálnak, szerepük mégis vitathatatlanul fontos, szinte mindenféle típusú kertben helyük van. Elsősorban azért, mert bár virágaik nem feltűnő méretűek és színűek, nagy tömegű nyílásukkal, sokszor kellemes illatukkal ellensúlyozzák ezt, és hozzájárulnak a kert szerkezetének kialakításához. Mindemellett kevés fenntartást igényelnek, és természetes sövénynek, talajtakarónak is kiválók. A legfontosabb tavaszi virágos díszcserjék közé tartoznak, hosszú őszőkön néhány hétig szép sárgára színeződik a lombjuk.

Csupaszlevelű gyöngyvirágcserje

Kisvirágú gyöngyvirágcserje

Csomós gyöngyvirágcserje

Rózsás
gyöngyvirágcserje

A nyugati kertkultúrában legfőképpen hibrid eredetű fajtái és az érdeslevelű gyöngyvirágcserje (*Deutzia scabra*; syn.: *D. crenata*) fajtái terjedtek el. Ezekből a szebbnél szebb, mutatós fajtákból ma is bőven válogathatunk a faiskolákban, még ha idehaza nem is olyan nagy a keletjük. A gyöngyvirágcserjék nemesítésének „atyja”, Victor Lemoine (1823–1911) francia faiskolás fajtái máig kaphatók.

A gyöngyvirágcserje (*Deutzia*) nemzetség régebben a kötőőrfűfélék családjába tartozott, ma a hortenziafélékhez sorolják. Mintegy 60 fajuk az északi félteke meleg-mérsékelt éghajlatú területein él a Himalájától Japánig terjedő térségben. Közülük 41 endemikus (bennszülött) faj Kínában, kettő pedig Közép-Amerika hegyvidékein honos.

Hosszanti, hártyszerű csikokban foszló, különböző színű kérgű, üreges ágú, lomhullató (ritkán örökzöld) cserjék, keresztben átellenes, sokszor csillagszörös levelekkel. A legtöbb gyöngyvirágcserje levele csillagszörktől érdes tapintású. Fürtös, sátorozó vagy bogernyő virágzatuk mindig rövid oldalhajtásokon jelenik meg. Ötszirmú, harang alakú vagy csillagszerűen szétterülő virágaik sok esetben enyhén illoszak. Keményre fásodó, gömbös tokterméseikben számos, igen apró mag fejlődik. A fajok közül sokat nehéz megkülönböztetni, a határozóbélyegek (a levelek szőrei, a terméstokok szerkezete) csak mikroszkóppal fedezhetők föl.

Nemzetségnevüket Carl Peter Thunberg (1743–1828) svéd természettudóstól kapták, aki Linné egyik tanítványa, „apostola” volt. Thunberg japán és dél-afrikai útjait bőkezűen támogatta a holland Johann van der Deutz amszterdami jogász, amatőr botanikus. Thunberg patrónusa tiszteletére nevezte el az új nemzetséget *Deutzia*-nak. Európában csak a 19. század második felében jelent meg dísznövényként. Nem túl szerencsés magyar nevüket föltehetően a gyöngyvirágéra emlékeztető, gömbölyded, fehér bimbóikról kapták.

A faiskolák alig kínálnak alapfajokat eladásra, pedig számtalan lehetőség rejlik bennük.

A **csupaszlevelű gyöngyvirágcserje** (*Deutzia glabrata*) lomhullató, legfőljebb 3 méter magasra növő cserje, ágainak hártyszerűen leváló kérge vörösbarna. Levelei tojásdadok, kihegyezettek, igen rövid nyelűek. A fűrészszes szélű levéllemez vékony, mindkét oldalán csupasz, legfőljebb az ereken találhatók csillagszörök. Ez a nemzetségben nagyon szokatlan. Sátorozó virágzataiban 10-20, de akár 30 illatos virág is nyílhat. A kerekded szirmok hófe-

hérek, lekerekített csúcsúak. Toktermése kerekded, csupasz. Nálunk április végétől május közepéig nyílik. Eredeti termőhelye Kínában, Mandzsúriában, Koreában és az orosz Távol-Keleten van.

A **kisvirágú gyöngyvirágcserje** (*Deutzia parviflora*) 2 méter magasra növő lombhullató cserje, hártyszerűen leváló kérge szürkésbarna vagy barna. Tojásdad levelei fűrészszes szélűek, felszínét és fonákát csillagszörök borítják. Sátorozó virágzata 3-5 centiméter átmérőjű, sokvirágú. Virágai hófehérek, a kerekded szirmok mindkét oldalukon szörösek. Áprilistól június elejéig

HOGYAN SZAPORÍTSAK?

Egyszerűen szaporíthatók magvetéssel tavasszal hidegágyban vagy tél végén üvegházban. Igen apró magvait csak nagyon sekélyen takarjuk. A magoncokat tűzdeljük.

Nyár elején szedett zölddugványaik homokos közegben, meleg talpon gyorsan gyökeresednek. Fajtáikat félfás dugványokkal (10-12 centiméter) június végén, július elején, vagy fás dugványokkal hidegágyban szaporíthatjuk. Az alacsonyabb növésű fajokat bujtással is gyökereztesztethetjük, de a sarjak leválasztása is sikeres lehet.

nyílik, a terméstok félgömb alakú, 2-3 milliméteres. A természetben Kínában, Mandzsúriában, Koreában és az orosz Távol-Keleten él.

A **csomós gyöngyvirágcserje** (*Deutzia glomeruliflora*) legfőljebb 2 méter magasra növő, lomhullató cserje. Ágainak foszló kérge vörösbarna, levelei hosszúkásak, fűrészszes szélűek, kihegyezettek. A vékony levéllemezek felszínét ritkán, fonákukat sűrűn borítják a csillagszörök. Bogas virágzata tömött, gömbös, 4-5 centiméter átmérőjű, sokvirágú. A csésze erősen szörös, zöld vagy vöröslő, a fehér szirmok oválisak, hullámos szélűek, sokszor kicsipettek. Április-májusban nyílik, illatos terméstokjai barnára érnek, és a visszahajló csészecimpák megmaradnak rajtuk. Eredeti élőhelye Nyugat-Kínában van.

A **rózsás gyöngyvirágcserje** (*Deutzia purpurascens*) 1-2 méter magas lomhullató cserje, levelei bőrneműek, kihegyezettek, fűrészszes szélűek, mindkét oldalukon elszórtan csillagszörökkel borítottak. Sátorozó virágzatban 3-12 virág nyílik. A szirmok

HOVÁ ÜLTESSÜK?

A bemutatott fajok kertészeti szempontból nagyon hasonló igényűek, fenntartásuk, szaporításuk is azonos. Felhasználásuk sokrétű: ültethetők cserje- vagy vegyes szegélyágyakba (border), szoliterként pázsitba, laza árnyéku ligetek cserjeszintjébe, facsoportok szegélyeként, talajtakarónak, rézsűkötőnek. Az alacsony fajok és fajták nagy konténerekbe ültetve is nagyon hatásosak.

Talajokban nem válogatnak, a kémhatás iránt közömbösek, de tápanyagokban gazdag, humuszos, jó vízáteresztő, üde vályogtalajokon növekednek a legjobban. A minél dúsabb virágzás érdekében fényre ültessük őket, a tűző napos fekvést azonban nem kedvelik, félárnyékban is jól érzik magukat. A hosszan tartó szárazságot is viszonylag jól viselik, egyes nyarakon bővebb öntözést igényelhetnek. Nálunk teljesen télálló, gyakorlatilag teljesen kórokozó- és kártevőmentesek, a légszennyezéssel szemben is ellenálló. A rendszeres és gondos metszést bősegebb virágzással, zömökebb növekedéssel hálálják meg. Előregedett ágait ajánlatos a virágzás után től eltávolítani. A virágzatokat az előző évi növekmény oldalhajtásain hozzák, így a virágzás utáni metszéssel új, erős hajtások növesztésére serkentjük a bokrokat. Szükség szerint alakítómetsszéssel is sort keríthetünk a kilógó ágak kurtításával. Az előregedett bokrok a talaj fölött 30 centiméter magasságban visszavágva ifjithatók. Az ifjítás több éven keresztül, fokozatosan is végezhető.

lemez fonáka csillagszőrkkel sűrűn borított, ezért fehér színű. Virágzata keskeny buga, a fehér virágok viszonylag nagyok, 2 centiméteresek is lehetnek. Május második felében virágzik. A természetben Japánban él.

A **gyöngyvirágcserje-alapfajok** (és a hibrid fajták) jól érzik magukat a Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton. Minden évben megbízhatóan virágoznak. Kedvenceim, a „megszokott” gyöngyvirágcserjéktől kissé elütő termetű és virágzatú kisvirágú és csupaszlevelű gyöngyvirágcserjék már bimbósan is egészen elbűvölők. Melegen ajánlom őket ültetésre, ha bármelyikhez hozzájutunk közülük a nyugat-európai faiskolákban. Kisebb kertekben is jól megállják a helyüket.

Kósa Géza

Tarka gyöngyvirágcserje

Keskenylevelű gyöngyvirágcserje

Himalájai gyöngyvirágcserje

Termésük apró, gömbölyded, megfásodó tok, amelyen sokszor megmaradnak a csészecimpák

Kecses gyöngyvirágcserje

Szecsuani gyöngyvirágcserje

A gyöngyvirágcserjék kérge papírszerű, vékony hártályokban foszlik

fehérek, világosrózsásak, külső oldaluk és a bimbók pirosilók. Áprilistól június elejéig nyílik, a terméstkok félgömbös, maradó csészecimpákkal. A természetben Nyugat-Kínában és a Himalája keleti részén fordul elő.

A **tarka gyöngyvirágcserje** (*Deutzia discolor*) 2-3 méter magasra növő, természetes, lombhullató cserje, foszló kérge barna, tojásdad leveleinek széle fűrész, kihegyezett. A vékony levéllemezek fonáka szürkés-kék, csillagszőrkkel sűrűn borított, a felszíne ritkán csillagszőrkös. Bogas virágzatában 12-20 virág nyílik. A szirmok hullámos szélűek, tövük és külső oldaluk lilás árnyalatú, a bimbók is hasonló színűek. Május közepétől június elejéig nyílik. A félgömbös terméstkok viszonylag nagyok, maradó csészecimpákkal. Eredeti élőhelye Közép-Kínában van.

A **himalájai gyöngyvirágcserje** (*Deutzia staminea*) 2-5 méter magas lombhullató cserje, sötétszürke kérge hosszanti csikokban foszlik. Levelei vékony lemezűek, mindkét oldalon csillagszőrkös, a fonákuk szürkészöld. A tojásdad levelek fűrész, kihegyezett csúcsúak. Virágfürtjeiben 9-25 illatos fehér virág fejlődik. A csésze sárgás és szürkén szőrös, a szirmok fehérek, hullámosak. A félgömbös terméstkokon megmaradnak a csészecimpák. Április végétől május végéig nyílik. Természeti élőhelye Nyugat-Kínában és a Himalájában van.

A **szecsuani gyöngyvirágcserje** (*Deutzia setchuenensis*) 2 méter magasra növő lomb-

hullató cserje. Vesszőin a kéreg sárgásbarna, barna csikokban foszlik. Vékony lemezű, tojásdad levelei fűrész, szélűek, mindkét oldalukon csillagszőrkkel borítottak. Bogernyő virágzatában akár 50 virág is nyílhat. A csésze erősen szőrös, a fehér szirmok enyhén hullámos szélűek, a terméstkokon megmaradnak a csészecimpák. Április végétől június elejéig nyílik. Eredeti élőhelye Közép- és Délnyugat-Kínában van.

A **kecse gyöngyvirágcserje** (*Deutzia gracilis*) alacsony, legfőljebb 1-1,5 méter magasra növő, vékony, ívelt ágú, lombhullató cserje. Formás, domború bokrokat nevel. Foszló kérge sárgásbarna, zöldes, levelei lándzsásak, vékony lemezűek, kihegyezettek, szélük fűrész. A levél felszínét és fonákát elszórtan csillagszőrk borítja. Virágzati fürtjei vagy bugái csupaszok, 12-25 hófehér, erős illatú virága áprilistól június elejéig nyílik. Félgömbös terméstkjain nem maradnak meg a csészecimpák. Eredetileg Japánban őshonos, de Kínában is régóta ültetik, ahol egyes keleti és középső tartományokban kivadult. A nyugati kertkultúrában régóta jelen van, és bőséges virágzása miatt fajtáival együtt szívesen ültetik vegyes szegélyágyakba, szoliterként, vagy nyíratlan alacsony sövénynek.

A **keskenylevelű gyöngyvirágcserje** (*Deutzia maximowicziana*) 2 méter magasra növő, vékony ágrendszerű, lombhullató cserje. Kakaóbarna kérge csikokban hámlik, fiatal hajtásai erősen szőrösek. Levelei hosszúkásak, sokszor hosszan kihegyezettek. A levelek széle alig fogazott, a levél-

Miből készül A SEPRŰ?

A növények végigkísérik életünket a bölcsőtől a koporsóig, táplálnak, ételeinket ízesítik, gyógyítanak, használati tárgyaink készülnek belőle, és a kertjeinket díszítik. Növény és ember találkozása nem csak a táplálkozás terén jelent páratlan változatosságot.

A különböző céllal és alapanyagból készült kézműves termékek nemcsak az emberi kreativitás gazdagságát, hanem a bennünket körülvevő növényvilág hihetetlen sokféleségét is megmutatják.

Ma már azonban a természetből elszakadt városiak, sőt, a falun élő emberek körül is átvették az uralmat a gyári termékek és a műanyagok.

Sorozatunkban a teljesség igénye nélkül szeretnénk bemutatni, hogy milyen érdekesek és értékesek növényi eredetű kézműves tárgyaink a botanikus szemével.

Cirokseprű a tádzsikisztáni Dusanbe piacán

A seprű a háztartások nélkülözhetetlen, naponta használt eszköze szerte a világon. Akármilyen házban élnek az emberek, ez a takarítóeszköz biztosan kéznél van. Különböző célokra különböző seprű készül. Más eszköz való a döngölt agyapadlós házba, és más a szőnyeggel burkolt jurtába. Az udvar tisztán tartására inkább gallyakból, vastagabb vesszőkből készítik e fontos szerszámot, a benti finomabb portalanításhoz a lágyabb esésű fűseprűk terjedtek el.

Nyírfá

Európában a gallyseprű főleg nyírfából készül, de a kőkeny, a veresgyűrűs som, a csíkos kecskerágó és a fagyal vesszeit is használják. A vesszőseprű ágait gyakran a hársfa kérgével kötötték össze, Erdélyben, a Mátra-vidéken a nyírfaseprű napjainkban is használatos. A népi hitvilág sokféle babonás képzetet kapcsolt a seprűhöz, ami-

Európában a gallyseprű leginkább nyírfából készül (Anglia)

hez az is hozzájárult, hogy a nyírfá mágius és gyógyító erejébe vetett hit elevenen élt Európa több népének hitvilágában. A nyírfának rontásűző hatást tulajdonítottak, ezért a belőle készült seprűt a ház vagy az istálló ajtajába támasztották. Vihar elhárítására seprűt dobtak az udvarra.

Cirok

A legismertebb seprűkötésre használt növény a cirok. A szemes cirok (*Sorghum bicolor*) egyéves, 3-5 méter magasra is megnövő, erős szárú fű. Nagy, merev szárú bugái változatos alakúak, tömöttebb és lazább változatai is léteznek. Beérve a halványabb zöldtől a sötétbarnaig változhat a színe, de fekete fajtái is vannak.

Afriai származású, de ma már a trópusokon és a melegebb mérsékelt éghajlatú területeken is széles körben ültetik. Vetése és gondozása lényegében azonos a kukoricáéval, ezért gyakran a kukorica mellett nevelik.

Termesztésének kezdete a Kr. e. IV. évezredre tehető, Egyiptomból került az ókor-

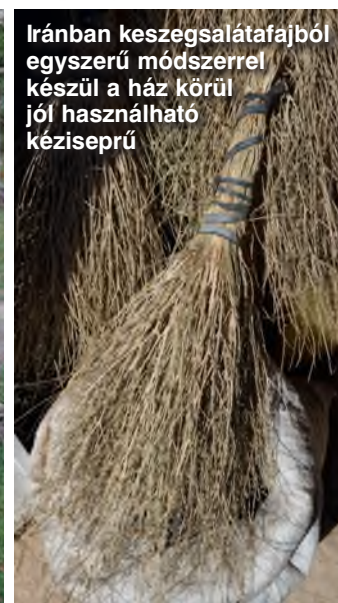
A legismertebb seprűkötésre használt növény a szemes cirok, merev szárú bugái változatos alakúak és színűek

Kelet-Ázsiában a finom belső takarításhoz, portalanításhoz az óriás termető tigrisfű bugáját használják

A Kaukázus déli lejtőin élő abházok a szűrő csodabogyó erős ágait gyűjtik seprűkészítéshez

Iránban keszegsalátafajból egyszerű módszerrel készül a ház körül jól használható kéziseprű

A kozmopolita nádat tetőfedés és nádszövet mellett seprűkészítésre is sok helyütt használják a világon

ban Ázsiába, és a hódító arabokkal Európába. Olasz vagy francia közvetítéssel jutott hazánkba, termesztése a 19. században kezdődött, és a paraszti gazdaságokban terjedt el a kapásnövények szegélynövényeként.

Jól tűri a szélsőségesen száraz és forró éghajlatot, ezért Afrikában, Délkelet-Ázsiában és Közép-Amerikában különösen

megbecsült alapélelmiszer. Északkelet-Kínában, ahol nem terem meg a rizs, elterjedt gabonaféle volt a hántolt cirok, rizs módjára főzték meg. A második világ-háború idején nálunk is fogyasztották, cirizs néven került forgalomba. Mivel lisztje nem tartalmaz glutént, főleg kása alakjában fogyasztják, esetleg lepénykenyeret sütnék belőle. Szeszes italok, párlatok és

sör készítésére is alkalmas. Sok helyütt csak takarmánynak termesztik. Száraz, merev, de nem törékeny bugái különösen alkalmasak kefe és seprű készítésére. A seprűcirok a 19. században a Dél-Tiszántúli egyik legfontosabb ipari növénye volt, seprűgyárakban és háziipari seprűkötő manufaktúrákban készült az egész országot ellátó „fordított vállú”, mely

CSAK A NEVE

A növények hivatalos vagy népi nevében szereplő „seprű” nem mindig utal hajtásainak seprűként való feldolgozására, hanem sokszor csak hajtásának elrendeződésére. Ilyen például a seprűparéj (*Bassia sedoides*), a seprűzanót (*Cytisus scoparius*), a seprűfű (*Descurainia sophia*), a seprűöröm (*Artemisia scoparia*), vagy a seprűvirág (*Amaranthus caudatus*).

A cirokseprűt változatos formában és nagyságban készítik a világ sok táján

a ma is jól ismert, tartós és esztétikus seprűforma. A seprűkészítés hosszú műveletek sorából áll. A kiszáritott növényt válogatják, majd megfelelő méretre vágják, és eltávolítják róla a magokat. A hulladékot is felhasználják, a cirokmag a baromfik kedvelt eledele, a cirokszár pedig jó tüzelő. Ezután az előkészített hosszabb vagy rövidebb fanyélhez több rétegben szeggel és dróttal rögzítik a cirokszárakat. Legvégül a szorosra összefogott seprűt varrják, majd a végét egyenesre vágják.

Szúrós csodagyógyó

A merevebb ágseprűk különleges növényi hajtásokból is készülhetnek. A Kaukázus déli lejtőin élő abházok az egyik csodabogyófaj merev ágait használják fel e célra. A szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*) sűrűn elágazó szárú örökzöld félcserje, a magassága nem haladja meg a fél métert. Különös a fölépítése, ami első látásra nem tűnik föl, csak a növény virágzásakor: virágai és termései a levelek közepén jelennek meg. Szaporítóképletek valójában sohasem lehetnek a levélen, a csodabogyó levélnek látszó részei valójában ellapposodott szárrészletek (fillokládiumok). A valódi levelei csak apró pikkelyként jelennek meg. Apró virágai halványzöldek, 1-2 magvú húsos bogyói pirosak. Hazánkban is őshonos, a Dél-Dunántúlon, a Keszthelyi-hegység és a Bakony bükk- és tölgyerdeiben, szurdokerdőkben él. Ma már védett növény, régen koszorúnak szedték a lombját. Gyógynövényként is ismert, hajtása gyulladáscsökkentő, érszűkítő hatású, ezért aranyér, visszérgyulladás, fagyási sérülések kezelésére használták.

Valamikor Dél-Európában, sőt nálunk is gyűjtötték seprűkötéshez, egyes vidéken királyseprű néven ismerik. Ma már csak a Kaukázusban szedik keskeny levelű változatát (*var. angustifolius*).

Tigrisfű

Kelet-Ázsiában finom belső takarításhoz, portalanításhoz az óriás termetű, 2-3 méter magas tigrisfű (*Thysanolaena maxima*) bugáját használják. Őshazája Dél-, Délkelet-Ázsia, erdőszéleken, bozótos, sziklás lejtőkön, nyílt sztyeppeken és folyópartokon fordul elő. Élő növény, kopasz, lándzsás, élénkzöld levelei 6 centiméter szélesek, és a 60 centiméter hosszúságot is elérhetik. Hajtásai a bambuszokéra emlékeztet. Nagy, félméteres bugavirágzatai sárgás vagy barnás árnyalatúak, két oldalról lapítottak. Sokhasznú fű, gyakran telepítik talajmegkötőnek az erózióknak kitett lejtőkre, erősen degradált területeken, vízfolyások omla-

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A kínai legyezőpálma erős, rostos, szárított levelei kiválóak nagy, széles felületű seprű készítésére

VESSZÓS SEPRŰFŰ

A Kárpát-medencében az elterjedt cirokon kívül nádat, valamint seprűfűvet is használnak seprűkészítéshez. A vesszós seprűfű (*Kochia scoparia*) 50–150 centiméter magas, dúsan ágas, terebélyes egy-nyári növény. Száraz hajtásaiból seprűt készítenek, főleg az udvar rendbe hozására; ezért helyenként, különösen hazánk déli felében termesztik. Házak körül el is vadul, elveti magát, így mindig van kéznél seprűkötő alapanyag.

A Kárpát-medencében az elterjedt cirokon kívül a vesszós seprűfűvet (*Kochia scoparia*) is használják seprűkötésre

SZIKI SÓVIRÁG

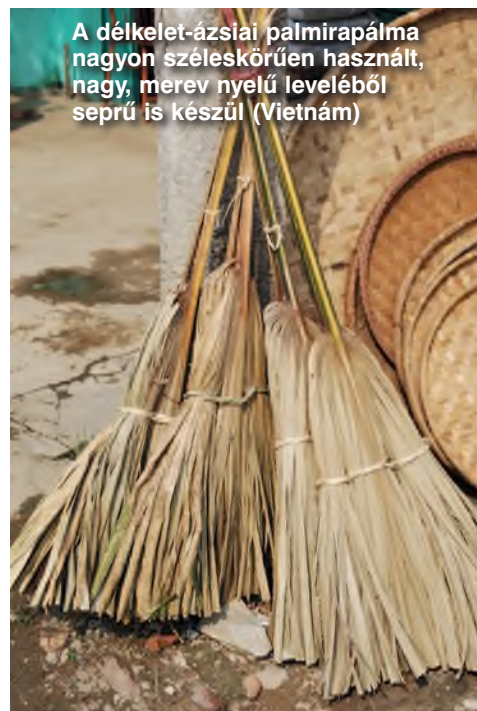
A sóvirág száraz, elágazó, kemény hajtásaiból durva seprűt kötnek. Azerbajdzsánban ma is használják e könnyen elkészíthető háztáji eszközt. A kaukázusi sóvirág (*Limonium meyeri*) a nálunk is őshonos sziki sóvirág (*Limonium gmelinii*) közeli rokona, de magasabb, és a virágzati bugája lazább, füzérkéi távolabb állnak egymástól. A Tiszántúl ürmös szikespusztáin sokszor nagy tömegben tenyésző sóvirágot sokféle népi néven ismerjük: vasvirág, széki lapu, sziksaláta, lelleg, jegesvirág, betyárvirág, pásztorvirág, gólyavirág, sziksóvirág, lósóska stb. Élő növény bőrnemű, pozsgás levelekkel. 20–60 centiméter magas kékeslila virágzata július-

A nálunk is őshonos sziki sóvirág (*Limonium gmelinii*) közeli rokonának száraz, szívós hajtásaiból a Kaszpi-tenger partvidékén ma is kötnek seprűt

tól szeptemberig nyílik, és már messziről feltűnik. Mutató és tartós virágzata szárítva is megőrzi színét, gyakran

gyűjtik szárazvirágnak. Gyökerei sok cseranyagot tartalmaznak, ezért finom bőrök cserzésére használták.

A délkelet-ázsiai palmirapálma nagyon széleskörűen használt, nagy, merev nyelű leveléből seprű is készül (Vietnám)

Szinte nincs olyan tárgy a háztartásban, amelyet ne lehetne bambuszból is elkészíteni. A seprű sem maradhat ki közülük

Kína szárazabb, északnyugati területein a szibériai szórtippan szárából egyszerű, de tartós, durva szálú seprűt kötnek

A legyezőpálmából nagy, a kenderpálmából pedig kis seprű készül (Kína)

dozó partoldalán. A trópusokon díszfűként is ültetik, az esős és hideg évszakban pedig fontos és értékes takarmány. Gyógynövényként is ismert, gyökerének főzetével hörghurutot, szájszagot, puffadást kezelnek, és féreghajtóként használják. Levele tetőfedő anyag, szárából kerítés, papír és tüzelőanyag készül, legfőbb haszna azonban a seprűkötés, évenként egy tonna virágzatot használnak e célra, és a kínai termékkel világszerte kereskednek.

Szórtippan és keszegsaláta

Kína szárazabb, északnyugati területein az egyik szórtippanfaj szárából kötnek egyszerű, de tartós, erős, durva szálú seprűt. A szibériai szórtippan (*Achnatherum splendens*) 2,5 méterre is megnövő robusztus fű, mely erős gyökérzetével nagy

csomókat képez a száraz hegyoldalakon, füves sztyeppeken, elsősorban homokos talajon. Elterjedési területe széles: Oroszországtól, Észak-Indián át Északkelet-Kínáig őshonos. Az általánosan, szélesebb körben elterjedt alapanyagok mellett sok helyi növényfajt használnak seprűkötésre. Erdélyben háziseprűnek használták a fekete ürmet (*Artemisia vulgaris*), bolhaűző hatást is tulajdonítottak neki. Iránban egy keszegsaláta- (*Lactuca*) fajból készül egyszerű módszerrel a ház körül jól használható háziseprű. Kínában az ezüstös lednekfűrt (*Lespedeza cuneata*) megszáritott, merev vesszeit kötik össze seprűhez. A trópusi vidékeken természetesen a nagy bőségben termő, könnyen hozzáférhető és jól formálható, erős nyelű, rostos pálmaleveleket gyűjtik seprűkészítés-

hez, különböző földrészekon különböző fajokét.

A délkelet-ázsiai elterjedésű kínai legyezőpálma (*Livistona chinensis*) 3-4 méteres levelei kiválóan alkalmasak seprűkötésre. a megszáritott, tenyeresen osztott leveleket természetes állapotban, harmonikaszerűen hajtogatva szárítják meg, majd több levelet egy síkban, bambuszhasítékokkal fognak össze. Így nagyobb felületek, köztetek seprésére is alkalmas, széles, tartós szerszámot nyernek. Egy másik délkelet-ázsiai pálmafaj, a kínai kenderpálma (*Trachycarpus fortunei*) sokoldalúan használható, vörösbarna levélalapi rostjaiból ki-sebb, de sűrűbb seprű készül. Ezt a pálmát Európában is jól ismerik, a mediterrán vidékeken gyakran ültetett díszfa.

Fráter Erzsébet

GAZDAG ŐSZ

A kert ilyenkor a leggazdagabb. Még itt a nyár sok-sok kincse, és kezd előhozakodni bőségkosarával az ősz. Élvezhetjük a friss zöld fűszerek sorát, a levendula másodvirágzásal hálálja meg a gondoskodást. Gyümölcsök garmadája kínálja színét-zamatát. Belül puha, kívül ropogós, ízletes és egy csöppet sem száraz vagdalt libamellet ajánlunk. Telitalálát hozzá az ősz hozta saláta: a gyömbér a méz ízével, a gyümölcsök vonzó derűjével még az esős, szürke napon is mindenkit felvidít!

Halmos Monika

Libamellvagdalt

Hozzávalók: 1 csontos libamell (kb. 1 kg), 2 zsemle, 2 tojás, 1 kiskanál só, 1 csapott evőkanál pirospaprika, 1 mokkáskanál őrölt fekete bors, 1 kisebb vöröshagyma, 2 gerezd fokhagyma, 1 kis rozmaringág, 2 evőkanál libazsír. A salátához: 2 szép alma, 1 citrom, 2 maréknyi csipkebogyó, 5-6 szem dió, 1 fűrt szőlő, 3 evőkanál méz, mogyorónyi friss gyömbér

A libamellet kicsontozzuk, majd a húst – miután a bőrét lefejtettük – ledaráljuk. A zsemleket hideg vízbe áztatjuk, kifacsarjuk, a húshoz daráljuk. Hozzáadjuk az egész tojásokat, megsózzuk, pirospaprikával, borssal fűszerezzük, bele-

keverjük az apróra vágott hagymát, fokhagymát, belemorzsoljuk a rozmaringot. A húsmasszát egyenletesen a mellcsontra halmozzuk úgy, hogy alakja az eredeti libamellhez hasonlítson. Ráigazítjuk a lefejtett bőrt, majd libazsírral kikent tepsibe tesszük, előmelegített sütőben, 190 °C-on kb. 40 percig sütjük. Közben elkészítjük az őszi salátát. Az almát kis kockákra vágjuk, a csipkebogyókat félbevágjuk, a belső molyhos részét kikaparjuk. Hozzáadjuk a diót és a leszemezt szőlőt. A citrom levét kifacsarjuk, összekeverjük a mézzel, a frissen lereszelt gyömbérrel, és a salátára locsoljuk. A vagdalt libamellet a salátával tálaljuk (nagyétkűeknek burgonyapürét is készíthetünk hozzá).

FOTÓ: VASS ANDRÁS, RÓZSA NYÍRÓ

Polentarolád levendulás pesztóval

Hozzávalók: 1 liter zöldségleves (leveskockából is lehet), 25 dkg kukoricadara, 5 dkg parmezán sajt, 2 evőkanál olaj. A pesztóhoz: 15 dkg napraforgómag, 2-3 gerezd fokhagyma, 5 dkg parmezán sajt, 1 marék bazsalikomlevél, 1 csokor petrezselyem, 10-12 szál levendula, 0,5 dl olívaolaj, só

A zöldséglevest felforraljuk, majd folyamatos kevergetés mellett beleszórjuk a kukoricadarát. Lassú tűzön kb. 10 percig főzzük, közben jó néhányszor megkeverjük. A tűzről levéve beforgatjuk a parmezánt, és fedő alatt 10-15 percig pihentetjük. Ezalatt elkészítjük a pesztót. Ehhez szárazon illatosra pirítjuk a napraforgómagot, majd a kétharmad részét finomra őröljük. Hozzáadjuk az összezúzott fokhagymát, a parmezánt, a finomra aprított bazsalikomot és a petrezselymet. Belecsorgatjuk az olívaolajat, majd sóval, frissen morzsolt levendulavirággal ízesítjük. Egy 30 x 40 centiméteres alufólialapot olajjal megkenünk, és elsimítjuk rajta a polentát. Egyenletesen elosztjuk a felületén a pesztót, azután a fólia segítségével felgöngyöljük, és hűlni hagyjuk. A kihűlt és megdermedt polentaroládot kicsomagoljuk a fóliából, és folszeleteljük. A félretett pirított napraforgómaggal megszórjuk, majd vízgőz fölött átforrósítjuk.

Körte gyömbéres rózsaszíromszósszal

Hozzávalók: 4 vilmoskörte, 1 citrom, mogyorónyi friss gyömbér, 20 dkg cukor, két marék illatos rózsaszírom, 1 evőkanál rózsavíz

Fél liter vízbe belefacsarjuk a citrom levét, beledobunk egy karika citromot, hozzáadunk 5 dekagramm cukrot. Csíkokra vágott gyömbérrel ízesítjük, és felforraljuk. A körtéket meghámozzuk, félbevágjuk, a magházukat kimetszük. A forrásban lévő szirupba tesz-

szük, lefedjük, és lassú gyöngyözéssel 5-6 percig főzzük. A tűzről lehúva hűlni hagyjuk. A többi cukorból és egy deciliter vízből sűrű szirupot főzünk. Leheletnyi gyömbérrel ízesítjük, beleszórjuk a rózsaszírmokat, és kevergetve addig főzzük, míg lekvársűrűségű nem lesz. A rózsavízzel ízesítjük, és kihűtjük. Tálalás előtt a körtéket a szirupból kiemeljük, lecsöpögtetjük, a fél körtéket az illatos rózsaszíromszóssal megtöltjük, és hidegen kínáljuk.

Kössünk KEREK csokrot

Egyszerűnek tűnik, de a valóságban nagy gyakorlatot igénylő feladat a kis, kerek csokor elkészítése. A júniusban rendezett Magyar Virágkötészeti Bajnokságon mezei és kerti virágokból kötött kerek csokor készítését kapták a versenyzők feladatként. A nyertes *Piroska Ágnes* képeinken lépésről lépésre bemutatja az elkészítés módját.

1 A kiválasztott virágok szárait tisztítjuk meg a fölösleges levelektől, majd fajtánként szétválogatva tegyük csoportokban az asztalra

2 Már az elején ügyeljünk a kévesszerű elrendezésre, hogy a szárok alja és felső része is szétálljon, így szebb, rendezettebb csokrot kapunk. Ne fedezzünk meg a csokor folyamatos elfordításáról, mert csak így marad kerekded

3 Egy idő után, ha minden elrendezési szabályt betartottunk, feltűnik a csokor spirális alsó és felső része

4 Addig rakjuk a csokorba az alkotórészeket, amíg a kezünkkel kényelmesen meg tudjuk tartani. Ha már nehezebben megy a tartás, akkor kössük össze egy ponton, a szárok találkozásánál

5 Először metszőollóval vágjuk le egyenesen a szárat, majd a jobb vízfölvétel érdekében éles késsel vágunk ferde metszést a szárvégeken

6 Piroska Ágnes csokra szépen megállt a vízzel megtöltött tálban

7 Gondosan összeállított és megkötött csokor

ŐSZI HANGULATOK

Az őszi virágkötészeti versenyek közül kiemelkedik a Hortus Hungaricus kiállításon megrendezett csokorkötő vetélkedő. A nyílt versenyre az ország bármely tájáról jelentkezettek virágkötők, és elhozhatták az üzletükben megkötött csokrot is a kiállításra. A legszebbek közül mutatunk be néhányat, hogy lássuk, a virágüzletekben fölkelhető választéknál valójában sokkal többre képesek a virágkötők. (Az idén szeptember 23–27. között lesz az őszi virágkötészeti verseny az OMÉK kiállításon, a Hungexpo területén.)

1 Takács Diána fantasztikus összeállítása nem véletlenül kapta a zsűri értékelése alapján az első helyezést. Összetekert fűcsomók és fölfűzött tűztővisbogyók alkották a csokor mandzsettáját, alapját. Ehhez párosult a virágok színkavalkádja

2 Csányi Eszter napraforgómagokkal bolondította meg a csokrot

3 Kiss Attila csokrában tökéletes volt a színharmónia. A csokrot körülölelő alap, a mandzsetta fakéregből készült

4 Az őszi termések vad színével dolgozott Piroska Ágnes

5 Bertók István nagyszerűen válogatta össze a virágokat

Szabó János
rovata

Kössünk virágot!

Koszorúk

Az európai virágkötészeti versenyek sorában rangos helyet vívott ki magának a Szlovák Virágkötők Egyesülete által szervezett pöstyéni Victoria Regia Virágkötészeti Verseny. Tavaly remek őszi koszorúkat készítettek az ifjú és a felnőtt virágkötők.

1 Az őszi koszorúhoz vizes tűzőhab alapot is használhatunk, így a virágok hosszabb ideig vízhez jutnak, és sokkal tartósabb lesz az alkotásunk. A koszorúalapok a virágüzletekben megvásárolhatók. Az alapot előre áztassuk vízbe. Minden lépésnél csak egyfajta virágot szúrjunk az alapba, amelyet előtte osszunk szét arányosan. A virágszárak végét a betűzés előtt éles késsel vágjuk ferdére

2 Az elkészült koszorún egyforma a koszorútest-vastagság, és hangsúlyos a virágok elrendezése

3 Eliska Velcovská halványzöld alapján világított a kötelezően fölhasználandó három bordó rózsza

4 A vadszőlő termését is fölhasználta koszorújában Jana Bubenicková

5 Csak bogycikkból álló koszorú (Lukas Valenta)

6 Josef Zeliska látványos koszorúja

7 Az iszalag zöld termését és a holdviola papírszerű, pénz alakú lapját használta Zuzana Jakubová

8 Vad színekkel dolgozott Karolina Schoenfeldová

9 Rebeka Elzerová szabályos koszorút készített, amelyhez az óra szerkezetének részeit is segítségül hívta

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2015. szeptember 19. és november 20. között és nyerjen!

Első 25 előfizetőnk az Oázis Kertészet 2000 Ft-os vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Áruházában levásárolható.

www.oazishu.hu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás

Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a (06)-(80)-444-444-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu Kérjük olvashatóan töltse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3600 Ft

Név: _____
Cím: _____
Kelt: _____ év _____ hó _____ nap
aláírás _____

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

Budapest XIV., Városliget,
Vajdahunyadvár
Tel./fax: (+36)-(1)-363-2711
E-mail: info@mmgm.hu
– www.mmgm.hu
Nyitva: kedd–vasárnap: 10–17 óráig.
Hétfőn zárva.

FÜVÉSZKERT

Budapest VIII., Illés utca 25.
Tel.: (+36)-(1)-210-1074,
(+36)-(1)-314-0535
www.fuveszkert.org
Nyitva: mindennap 9–17 óráig.

Szeptember 19–20.
Kulturális Örökség Napja

Szeptember 25.
Kutatók Éjszakája – kézműves
gyerekfoglalkozás – nagy lépések
a növények evolúciójában
– szakvezetés

Október 3–4.
Ginkgo Napok – szakmai nap
– kézműves gyerekfoglalkozás

November 7–8.
Trópus a télen – kézműves
gyerekfoglalkozás

NEMZETI BOTANIKUS KERT

Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.
www.botanikuskert.hu,
www.facebook.com/nemzetibotanikuskert
Nyitva: mindennap 8–18 óráig.

Október 4.
Földi javak asztalunkon –
ősz családi nap és vásár –
kézműves termékek, élelmiszerek
és növények vására, kézműves-be-
mutatók, gyermekfoglalkozások

SZENTENDREI SZABADTÉRI NÉPRAJZI MÚZEUM

Szentendre, Sztaravodai út
Tel.: (+36)-(26)-502-500
– www.skanzen.hu
Nyitva: keddtől vasárnapig
9–17 óráig.

MISKOLCI BONSAI KLUB

Miskolci Ifjúsági
és Szabadidő Ház
– Miskolc, Győri kapu 27/a
www.bonsaimiskolc.5mp.eu

Október 16.
Őszi munkák a bonsai körül

November 27.
Mitől érdekes és szép a bonsai?

HERMAN OTTÓ BONSAI EGYESÜLET

Budapest XIII.,
Radnóti Miklós u. 35.
www.bonsaiherman.atw.hu

Szeptember 19.
Kirándulás a vácrátóti
arborétumba

Szeptember 24.
Bonsai növények értékelése,
japán követelmények alapján
(Radnai Sándor)

Kokufu
(japán nemzeti kiállítás)

Október 3–4.
Az Egyetemi Bonsai Club
kiállítása a Fővárosi Állat-
és Növénykertben

Október 29.
Időjárás körülmények
változásának hatása
a bonsaitartásra
(Laczkó Tibor)

Meglepetés-előadás
(Bérces András)

November 15.
Az Óbudai Bonsai Egyesület
kiállítása
az Óbudai Kulturális Központban

Október 16–18.
Őszi Kertészeti Napok
(dísznövény)
Budapesti Corvinus Egyetem
Tel.: (+36)-(1)-482-6270

A Kertbarát Magazin idei 7–8-as számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Győrik Józsefné, Bajna; Ipach Klára, Bicske; Szecsődi Viktória, Felcsút;
dr. Adlovits Imréné, Budapest; Ribánszki István, Budapest; Lévai Bertalan,
Pomáz; Fejes Mihály, Tököl; Barna László, Budapest; Hoffman Tamás,
Dombóvár; Cservénák László, Göd (Alsógöd); Deák Zsuzsanna, Szeged;
Pór Józsefné, Balatonboglár; Szakály Endre, Kaposvár; Machata Anita,
Békéscsaba; Molnár György, Sütő; Kaiser Péterné, Bátaszék; Kovács Éva,
Érd; Szalai Jánosné, Mezőszentgyörgy; Bucsi Györgyné, Tököl; Tömördi
Margit, Fertőszentmiklós; Apjokné Juhász Aranka, Budapest; Fodor
Jánosné, Hajdúdorog; dr. Balássy Péter, Szombathely; Kirchnerné Gáspár
Terézia, Vecsés; Takács István, Zámoly. Gratulálunk a nyerteseknek!

ŐSZI PROBIOTIKUS TEENDŐK A KISKERTekben

A vegetációs időszak végén is
törődnünk kell a kerttel, hiszen még vannak
betakarítandó terményeink,
és ilyenkor készítjük elő a következő idényt.

Az ősszel érő gyümölcsök és zöldségek mind kevésbé engedik meg a vegyszeres védelmet, azonban a betakarítás előtt is fölléphet olyan probléma, ami veszélyeztetheti a hozamokat. Így különösen indokolt lehet olyan szerek használata, amelyek erősítik a növényeket, és nem igényelnek élelmészési várakozási időt. Ilyen a jótékony, szimbiotikus mikrobacsaládot hordozó Greenman Agro, amely minden növényre 1:100-200 hígítási aránnyal permetezhető.

A kertekben a vegetációs idő végén esedékes az élőlők vegyszeres lemosópermetezése. A probiotikus szemléletű sem áll távol ez a gondolat. A kéreg, a lehulló lomb és a termésmaradványok a kórokozók áttelelőközegei lehetnek. Ilyenkor erélyesebb probiotikus kezelést (10%-os permetezést) javaslunk. A fás részek alapos „beoltást” kapnak, amiből a földön lévő alomtakaró, növényi maradványok sem maradnak ki. Ennek köszönhetően gyorsan elbomlanak, kevésbé válnak a kórokozók telephelyeivé. Ez egyben a tápanyagfeltárást és a talaj szervesanyag-tartalmának növelését is segíti, ami hosszabb távon a termőképesség megőrzéséhez, javításához járul hozzá. A probiotikumot vegyszerekhez is keverhetjük, de ha ki akarjuk belőle hozni a maximumot, akkor önmagában, külön menetben permetezzük ki. Olyankor a lemosópermetezés mellett alapos talajoltást is végezhetünk, ha mihamarabb sekélyen a talajba dolgozzuk az ott maradt, lehullott lombértéggel. Levélzet hiányában a hatóanyag zöme amúgy is a talajra hullik, ahol kár lenne hagyni veszendőbe menni.

Dr. Hidas András

Greenman Agro
Vegyszermentes megoldás a növénytermesztésben

Mikrobiológiai terménynövelő készítmény

A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Óka Garancia Kft. által ökológiai gazdálkodásban elfogadott készítmény.

Valamennyi szántóföldi és kertészeti kultúra talajkezelésére és levélkezelésére, valamint öntözéshez és tarlókezeléshez.

A Greenman Agro hatása:

- Helyreállítja a vegyi anyagok és az egyoldalú gazdálkodás által károsított talajéletet.
- Részt vesz a tápanyagok megőrzésében, a szerves anyagok lebontásában és értékes bioaktív anyagokká történő átalakításában, mint például: szerves savak, antioxidánsok, vitaminok, fitohormonok, enzimek, specifikus antibakteriális anyagok.
- Elősegíti a mikro és makro elemek feltárást.
- Növeli a humusz mennyiségét, biztosítja a tápanyag utánpótlást és körforgást.
- Visszaszorítja a káros mikroorganizmusokat, rothasztó folyamatokat.
- Növeli a termesztett növények kórokozókkal szembeni ellenállóságát.
- Erőteljesebb csírázóképeséget, gyökér- és hajtásképzést segít elő.
- Egyenletes terméskötődést és éret, kiegyenlített, nagyobb termés-mennyiséget és hosszabb tárolási időt eredményez.
- Javítja a talajszerkezetet, kedvezőbb vízgazdálkodást hoz létre és kevesebb talajmunka igényt eredményez.

Greenman Compost
Mikrobiológiai készítmény szerves hulladékok komposztálásához.

ÉRTÉKESÍTŐ PARTNEREINK:

greenman
www.greenman.hu

Greenman Kft., 8200 Veszprém, Házgyári út 16.
Ügyfélszolgálat: (+36) 88/325-776
E-mail: greenman@greenman.hu
Webáruház: www.greenman.hu

Termékeink használata és eredményeink megtekinthetőek bemutató mintagazdaságunkban is – a Hetekről Órákban, előzetes egyeztetést követően.

KÖNYVAJÁNLÓ

Dóra Melinda Tünde:
Kertkaland – Termelj magadnak zöldséget!

A zöldség- és gyümölcs termesztés egyszerűbb, mint gondolnánk, és már 5 négyzetméteren több kilót termelhetünk. Hihetetlenül hangzik? Pedig nem az! Aki *elolvassa Dóra Melinda Tünde* könyvét, szinte biztosan megnyitja saját zöldségesét a teraszon, a családi ház vagy nyaraló kertjében, a közösségi kert egyik parcelláján, de akár a bérház körfolyosóján. A *Kertkalandból* mindent megtudhatunk, ami az otthoni zöldség- és gyümölcs termesztéshez elengedhetetlen. Hasznos tanácsokkal segít mindenkinek, legyen szó teljesen kezdőről vagy gyakorlott kertészkedőkről. Két, részletes termesztési útmutatót is találunk a könyvben:

a családi kiskert (közel 42 négyzetméter) és a buja balkon (4,2 négyzetméter) vetéstervét. Az egyes vetéstervek kedvünk szerint módosíthatók. Részletes leírást olvashatunk az egyes zöldségek termesztéséről, eligazodhatunk a kerti eszközök között, pontos útmutatást kapunk a helyes palántázáshoz, gazoláshoz, öntözéshez, tápoldatozáshoz és ahhoz, hogy hogyan küzdjünk meg a kártevőkkel. A *Kertkaland* egyedülálló a magyar könyvpiacra: végre egy könnyen érthető, olvasmányos, képekkel gazdagon illusztrált kertészeti könyv, magyar szerző tollából.

Áder Csaba Rábapordányban látott ötletes közterületi megoldásokról küldött képeket, illetve rövid írást.

A falvak, városok megüresedett közterületeiket virágbeültetésekkel színesítik, hivatalaik elé rusztikus stílusú szekeret helyeznek, melyben egész évben gazdagon virágznak a muskátlik.

A Rábaköz közepén elhelyezkedő Rábapordány lakói más-képp közelítették meg a virágos településkép kialakítását. Színes ötletekkel és humorral egészen egyedi alkotások születtek. A község minden zegzugában felbukkan egy-egy rejtett kincs: színesre festett kerékpár, melynek kosarából virágok hajtanak, vagy nagyobb méretű játékmozdony, ahol minden kocsí kisebb kertnek ad otthont. Az ott élők szó szerint értelmezték a virágágy jelentését, és egy kiselejtezt ágyat különféle növényekkel ültettek tele. Szórakoztató és vidám látvány valamennyi. Az alkotások létrehozásában vitathatatlanul szerepet játszott a zöldgondolkodás: hogyan teremtsük újjá azt, ami hasznavehetetlenné vált. A vidám megoldások minden virágszerető embernek ötletet adhatnak. Kis plusz derű, ami izgalmat csempész a kertészkedésbe.

A Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesülete tisztelettel köszöni az egyesület pártolói által a 2013. évben felajánlott adó 1%-okat. A beérkezett 293 411 forint felhasználása segített az egyesület *Kaktusz-Világ* című szakmai lapjának színvonalassá

Molnár Istváné sülysápi olvasónk díszpapríkjáról küldött felvételt. A növény érdekessége, hogy már második éves, az ablakpárkányán telelt át fagyvédett helyen. Tavasszal virágokat hozott, és most ismét színes termések borítják az immár terebélyesre cseperedett bokrot.

Pusztai Lajos olvasónk azt kérdezte, milyen növény lehet az, amely a gyökerén hozza virágát? Kérdéséhez képet is mellékel, amelyen valamelyik ibolyafaj látható. A talajban indákkal nagy távolságra is terjed (és esetenként rettenetesen gyomosít), és a földben terjedő indákon (nem gyökéren) is hozhat virágot. Azaz nem minden gyökér, ami a földben van.

tételében, valamint a kaktuszkiallítások megtartásában, és az ahhoz kapcsolódó bérlemények díjának törlesztésében. Az egyesület vezetősége köszöni a felajánlásokat és a segítséget.

Sulyok Andrea olvasónk 6-7 éves, csodaszépen virágba borult levélkaktuszáról küldött képet. Télen a lakásban, nyáron a teraszon lakik. Többször hozott már egy-egy virágot, de ilyen sokat még soha, írja. A levélkaktuszokat (*Epiphyllum*), attól függően, hogy mikor virágznak – télen, tavasszal vagy nyáron –, különbözőképpen kell teleltetnünk. A tavasszal és nyáron virágzó fajok (*Nopalxochia*, *Phyllocactus*, *Rhipsalidopsis*, *Selenicereus*) földjét ne hagyjuk teljesen kiszáradni, 12-15 °C-on tartsuk, és ne trágyázzuk. A télen virágzókat (*Marniera*, *Rhipsalis*, *Schlumbergera*) alaposan öntözzük. A 20 °C körüli hőmérsékletet kedvelik, időnként akár tápoldatozhatjuk is. Ha túl szárazon tartjuk, elhul-

lajtja a virágait. A virágzás után, már télen elkezdene növekedni, és tavaszig tart az új „levelek” képződése. Májusban vihetjük ki őket téli helyükről a szabadba, ott őszig megéledzőnek a fiatal hajtások. Így télen biztosan virágzik a növény.

Rejtély

A felsoroltak közül válassza ki az igaz állításokat!
Az igaz válaszok után álló betűkből egy magyar szőlőfajta nevét állíthatja össze.

- 1. A gönci hordó 136 liter űrtartalmú tölgyfa hordó. (M)
- 2. A kacor szépen gondozott, hetyke bajusz elnevezése. (B)
- 3. A Czerszegi fűszeres szőlőt Bakonyi Károly állította elő az Irsai Olivér és a Piros traminai keresztezésével. (U)
- 4. A tilinkó a sárgarigó népi elnevezése. (K)
- 5. Tokaj városa a Tisza és a Bodrog összefolyásánál fekszik. (I)
- 6. A csirkézés a fiatal, elültetett tőke talajjal való felkupacolását jelenti. (F)
- 7. Az Ezerjónak Mór a hazája, de Soltvadkert a fővárosa – és ez fordítva is igaz. (T)
- 8. A szüreti koszorú fém- vagy faváza aggatott szőlőfürtökből állt. (R)
- 9. Az ének a búzamezőkről Móra Ferenc regénye. (N)

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között egy nyertes részére könyvet sorsolunk ki.
Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294. Beküldési határidő: 2015. november 15.
A Kertbarát Magazin július–augusztusi számában közölt rejtély helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Szabó Ádám mezőkeresztési olvasónk nyerte.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erőművek, repülőterek stb.

Foret Elektronikai Kft., 2600 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: Algeier Wendy, algeierwendy@kerteszetesszoleszet.hu.

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma november 20-án jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, Postafiók: 294, 1591
Faxszámunk: 273-2285
E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

Sali helyett csalt kaptok!

ÉRTÜNK A NÖVÉNYEK NYELVÉN

Védje meg kertjét a csigainváziótól Metarex Inov®-val!

A Metarex Inov® hazánk egyik legattraktívabb és leghosszabb hatástartamú, csalogató szerrel ellátott csigaölő készítménye. Lassan bomló granulátum, amely a meztelen és a házias csigákat is távol tartja, és ellenáll a csapadéknak. Az érintkezés és táplálkozás során felvett Metarex Inov® csigaölő szer rövid idő alatt hat. Egységes szemcsemérete miatt akár kézi műtrágyaszóróval is kijuttatható, nem porzik, így nem veszélyeztetli az emberek egészségét.

Kwizda Agro

Táplálunk és védünk

www.szepzold.hu

A FEHÉRVIRÁGÚ ÖRDÖGSZILVA

spuri.hu Rágcsálóriasztók

Szabaduljon meg hívatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, pele, görény
- vakond
- kullancs, bolha
- galamb, seregély

Forel Elektronikai Kft.
 2800 Tatabánya, Árpád út 61.
 Tel./Fax: +36 34 316 673
 e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
KÜLÖNC	MEG- FEJTÉS, 4.	HOLLAND VÁROS	FEGYVER- NEM- JELZÉS DECI JELE	KIS BARANY	FILMES BABAI	TANOK ÖSSZEG- ZÉSE 2 GRAMMI		PÁL FOTÓ- RIPORTER STRASSE, RÖVIDEN		KISEBB ÜZLET							
AZ UTOLSÓ BETŰ		HIVATALI CÍM	ZÖLDFÜLŐ					RÓMAI SÜLV. EGYSÉG HARCOS NŐ		FÜZET				SZEZON JELZŐJE CHEVROLET- MODELL			
ELŐDEI EGYKORI HOSSZ- MÉRTEK								ELŐTAG: ELLENTE- TES MÉLYEN		A SZELEIN NEVÉSEI EUROPA HATÁRAI				KINGSLEY ANGOL ÍRÓ KÖLTŐ V. MORZEJEL			
16	BECÉZT ELEK FELÁZOTT FÜZÖT JELZŐJE				AMELY IRÁNYBA CERSTED, RÖVIDEN					MAGARA VÁLLAL A LETT FŐVÁROS							
REGBELI KÖSZTÖ- LÁNYI D. VERSE					NORVÉG KIRÁLYI NÉV IZRAELITA			ERVÉNYE- SÜLES		VERZIÓ RÉSZEI							RÓMAI 100 MOTOR NEVADÓJA
PANASZ- TETEL					FARONTÓ LEPKE SZINTÉN NE					IGAZGATÓ, RÖVIDEN LEÉGET				NYÍREGY- HÁZA RÉSZE 100 CENTIS			
ZSOLT, A HÓ- PÁRDUC								KÁROLY, FESTŐ, MŰVÉSZ V. FORMÁZOTT EDESÍTŐ		ÓR RÓVÁS- IRAS AZ A MÁSK				ETELKA, BECÉZVE GÖRBE, ÜGYETLEN KEZ			
LÁSD OTT, RÖVIDEN					JÉG, NEMTŰL ROCK- MŰVEKI			FEJLŐDÉS- BEN VAN ŐSI FOG- LALKOZÁS		KIEGÉSZÍTŐ RÉSZELET FERFINEV, BECÉZVE				TALLIUM VEGYJELE ÚJ-ZELANDI AUTOJEL			
EMESEI					VAD INDULAT ICCE, EGYENEMŰI			CSISZOLT FELÜLETŰ ADÓSSÁ- GOT MEGAD					ETIL- ALKOHOL OSZTÁLY- VEZETŐ RÖVIDEN				
3	TOK BELSEJEI	MEG- FEJTÉS, 5. MEGALLIT- HATATLANI						IMRE, ÉPÍTÉSZ V. MINIDISC, RÖVIDEN									LEMONDÓ SZÖCSKA, VILÁG- HÁLÓ, BIZ.
WEST ... STORY					ALAPVETŐ ... MORÓ, OLÁSZ PO- LITIKUS V.					ÉRCPÉNZ ELŐLAPJA							NÉVMÁS, RÖVIDEN KILOVOULE RÖVIDEN
ARRA A HELYRE					GÁRDONYI SZÜLŐ- HELYE OMEGA					AZONOS BETŰK KEREK ... NYILTAN				SZÁRNYAS VAD			
2	FEGYVERT ELSŰT				AZ ILYEN HUSNAK HIG A LEVE ELISMER			EDITH, FR. SZAN- DOR- BENESZŐ V. OROSZ VÁROS						NYOMÓ- GÉP BOBOT INDÍTÓ			
13	HEGYALJA	RAJNA MENTI TEL. IDEGEN NŐI NÉV						A VÖLGYBE DIÁK- SPORT- KÖR, RÖV		SZAJAT NYAGYRA NYIT FIZMISKA							
16	VICTOR VASARELY KÖTETE (GEA)																
4					ÜRÖGY MONTE CRISTO BORTON- SZÖGTE			DURIÁN ÖRÖLT GABONA KINTRÓL									
17	SELEJTÉS ÖCSKA- SÁG				MEGFIGYEL IDEGEN SZÓVAL TŰZ- FESZKENI												
18																	

„Szállj, szállj, ökönyád, jön az ősz,
megy a nyár...”

A rejtély számzótt négyzetek betűiből egy magyar költő neve és versének címe állítható össze. A főszövegben versének folytatását rejtettük el. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre!

Kertbarát Magazin
 1591 Budapest, Pf.: 294.
 vagy e-mailen:
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
 Beküldési határidő: 2015. november 15.
 A helyes megfejtést beküldők közül három nyertes könyvjutalomban részesül.

Július–augusztusi számunk megfejtése: Osvát Erzsébet: Bőkezű július

Július a vendégház, mindig szíves vendéglátó. / Sétálni hív, menj vele! Tárva-nyitva erdeje. / Szomjad, éhed oltja málna, szedhetsz bőven, nem sajnálja.

A felajánlott könyveket Dénes Zsuzsa győri; Koronczné Cserép Ilona vonarcvashegyi; Páli Sándorné pátyi rejtélyfejtőinknek postázzuk.

A Budai Arborétumban, a központi épület melletti részü keleti szakaszán, apró szilvára vagy cseresznyére, meggyre emlékeztető terméseivel nagyon mutatós, de kissé barátságtalanul szúrós cserje hívja föl magára a figyelmet.

A fehérvirágú ördögszilva savanykás, fanyar íze hűsítő hatású a nyári melegben.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

LEGYÜNK TÜRELMESEK

Magvetéssel szaporíthatjuk. Az érett termések húsából kimosott magvakat nyirkos homok közé keverve hűtőszekrényben vagy a szabadban rétegezzük, ezzel segíthetjük az egyébként vontatott csírázást. Tavasszal vethetjük a magvait, normál kerti talajjal megtöltött cserepekbe vagy szaporítófalókba, 2-3 centiméter mélyre. Legyünk türelmesek, a magoncok kezdetben lassan fejlődnek. Télire érdemes takarni a növényeket.

A fehérvirágú ördögszilva (*Prinsepia uniflora*) a rózsafélék családjába tartozik, tudományos nomenkláturája *James Prinsep* (1799–1840) angol tudós emléke előtt tiszteleg, aki Kelet-Ázsia kutatója, régész, építész, numizmatikus volt.

Északnyugat-Kínában honos, 1-1,5 méter magas, sűrű, de gyengén elágazó hajtásrendszerű, terebélyes lombhullató cserje. Világosszürkés, erősen tövises vesszői ívesen elhajlanak, az egyenes tövisek 6-12 milliméter hosszúak is lehetnek. Csillogó, fényeszöld, szórt állású, hosszúkas levelei kihegyezett csúcsúak, 3-6 centiméteresek, a szélük rendszerint fűrész.

Fehér, illatos virágai, gazdagon, a vesszők teljes hosszában, áprilisban nyílnak. A vesszőkön a levelek hónaljában, rendszerint egy-hármasával állnak, innen is kapta a növény az egyvirágú (*uniflora*) jelzést. Közel 1 centiméteres, gömbölyded, hamvas, sötét bíborvörös vagy barnásbordó termései július végére, augusztusra érnek, helyenként barnatermésű ördögszilvának is hívják. A hosszú kocsányokon csüngő, húsos, lédús, egymagvú csonthejas termések rendkívül mutatósak. Minden bizonnyal a kicsi gyümölcsméret, valamint a növény tövises hajtásrendszere áll a magyar névadás, az ördögszilva elnevezés mögött.

Szép megjelenésű, alacsony cserje, napos, meleg, a kése fagyoktól védett fekvésbe, főként részü oldalába telepítsük. Talajban nem válogat, jól tűri a meszes, de nem túl száraz körülményeket. Tövises hajtásrendszere miatt vigyázzunk, kisgyermekes játszótér közelébe ne ültessük.

Sütöriné Diószegi Magdolna

A magkérő leveleket a BCE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológia Tanszék címen, 1518 Budapest, Pf.: 53, Sütöriné dr. Diószegi Magdolna várja. A 105 forinttal fölbélyegzett válaszborítékra írják rá: „Magot küldünk”.

Nézelődtél már webshopunkban? Szezonális slágertermékek, kerti szármok és gépek, növényápolási és ültetési kellékek, exkluzív növény-tartók és lakásdekorációs kiegészítők széles választékát találod az ország legnagyobb kertészeti üzletláncának online kínálatában: webshop.oazis.hu

Őszi akciós hétvége az Oázisban! Október 16-17.

Gyere el hozzánk Október 16-17. között, mert ezen a hétvégén a családi programok és szaktanácsadások mellett 30%-os faiskolai kedvezménnyel várunk! Csatlakozz az esemény oldalához Facebook oldalunkon, és még ma írd be az eseményt naptáradba!

Kövess minket a Facebook-on:
facebook.com/Oazis.Kerteszeti

Látogass el hozzánk, és váltsd be 1000 forintos kuponunkat!

1000
EZER FORINT

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

A kupon 2015. október 1-15. között összes áruházunkban felhasználható, lezárással 5000 Ft értékű vásárlás esetén 4000 Ft-ot kell fizetned. A kupon más akcióval nem vonható össze, akciók árú termékeire nem váltható be. Vásárlásonként egy darab kupon használható fel.

www.oazis.hu

Kertészeti áruházaink szerte az országban: Ajka Ipari Park, északi szektor; Budakeszi Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál) Budapest - Pasarét Zilah u. 6; Budapest - Kőbánya Kőbányai út 47; Budapest - Rákosszentmihály Szlovák út 15; Budapest - Soroksár Helsinki út 80; Cegléd Külső- Jászberényi út 2; Csepak Mini Kossuth Lajos u. 15; Diósd Diófásor u. 19. (Az Intersparnál); Hajdúnánás Mini Szabadság u. 50, Jászberény Nagykátai út 17; Keszthely Semmelweis u. 2; Mohács Pécsi út, Ipari Park; Monor 4-es főút 32. km; Nyíregyháza Korányi Frigyes út 204; Orosháza Mini Székács József u. 61; Szeged Alkony utca 3; Székesfehérvár Holland fásor 1, Szolnok - Szajol 4-es főút 108. km. Tatabánya Erdész u. 39. (A Dózsakertben)